

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco
[Köln], 1617

Sectio quinta. Vtrum imago adorari poßit, non adorato directe exemplari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

esse distinctam ab illa, qua directe adoratur exemplar, quia non repugnat eandem adorationem esse respectuam, & absolutam respectu diuersorum: non enim dicitur formaliter absoluta & respectu proper habitudinem ad aliquem terminum, sic enim omnis adoratio potest dici respectu, quia respectus obiectum adoratum & excellentiam, proper quam adoratur: sed ex parte obiecti adorari, quod potest esse vel absolute & in se excellens, vel solum respiciens excellentiam quae est in alio: dicitur absolute adoratio prout respectus obiectum prioris rationis, respectu vero ut cadit in obiectum, quod solum adoratur proper extrinsecam excellentiam: fieri autem potest, ut totum aliquod obiectum adoratur ratione vnius excellentiae, quae non aequaliter in his omnibus partibus talis obiecti, sed in una sit per se, in aliis tantum habitudine quadam: & talis adoratio respectu vnius quasi partialis obiecti dicitur absolute, & respectu alterius respectu.

Vnde ad ultimam obctionem, quae directe procedit contra superiorum doctrinam, respondetur, non solum Christum esse obiectum talis adorantis, sed etiam imaginem sub illo obiecto comprehendendi. Cum autem ex hoc inferatur, aliquam creaturam esse saltus partiale obiecti adorationis latræ, respondetur distinguendo consequens: aut enim intelligitur de obiecto per se primo adorato, aut de obiecto coadorato: de priori negatur sequentia, ut ex dictis facile patet; & de posteriori autem conceditur, quia, ut supra diximus, illa dictio exclusiva non excludit concomitantia: Neque est contra diuinam reverentiam, immo est maxime consentaneum illi, ut cum ipso Deo adorantur quae illi coniuncta sunt per habitudinem ad ipsum: quomodo, seruata proportione, in superioribus, dicebamus, humanitatem Christi adorari latræ, quia coniuncta est Verbo, quod dignum est, ali adorationis; quanquam humanitas, si præcisè consideretur, non aequaliter participet illam adorationem, ac ipsa persona vel diuinitas Verbi, quia semper manet creatura; sic ergo non repugnat esse acutum adorari seu coadorari latræ.

Sed obiectis, ergo eadem ratione poterit sacrificium imaginis Christi offerri, sicutem concomitante simul cum Christo, quod est plane factum: sed quia pater, quia, si non posset imaginis sacrificium offerri, maxime quia continet cultum latræ: at hoc nullum est inconveniens, quia dictum est, posse imaginem coadorari latræ. Atque idem argumentum fieri potest de cultu orationis, & similibus. Respondetur, negando sequelam, nam, ut sibi potest ex doctrina Scotti in 3. distinct. 9. s. v. l. sunt quidam actus, qui præcisè respiciunt personam intelligentem, ut talis est, per quos solum voluntur personæ ad quas diriguntur, non autem imagines nec vestes, nec similia. Hinc Tridentinum Concilium, sessione 25. cum dixisset, imagines esse adorandas, adiunxit non quod ab eis sit aliquid potendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figura, nam petitio & fiducia sunt ex illis actibus, qui præcisè respiciunt personam intelligentem. Vnde, si aliquando videatur ad imaginem fundioratio, ut in illis verbis Eusebii, O Crux spes vestra, augē pia infinitam, &c. figuratus est sermo, nam oratio sit ad Crucifixum; qui nomine crucis inuocatur, methonymicè nominando continens pro contentio: quo etiam sit, ut simus aliquis honor ipsi cruci tribuatur, nam, sicut oratio, ut est petitio, propriè & verè non sit, nisi ad exemplar, tamen ut et honor quidam potest talibus verbis vel signis fieri coram aliqua imagine, ut simus intelligatur imago honorari, cultus enim vel adoratio latius patet, & extenditur ad omnem rem, cui homo venerationem aliquam exhibet. Quod declaratur exemplo, nam cum aliquis accedens ad Pontificem, genua flebentes, & pedem desculans petit aliquid, petitio ad solum personam dirigitur, adoratio vero etiam ad vestem

Fr. Suarez Tom. I.

& calceum Pontificis terminatur. Atque eodem modo loquendum est de sacrificio, referentem ad diuinam personam in recognitionem supremi dominij, & ideo sacrificium, ut si non potest cum imaginibus communicari, ut contra quodam antiquos haereticos docuerunt Irenæus lib. 1. ca. 24. Epiph. heret. 27. 29. & 79. Augustinus haer. Epiph. res septima. Non repugnat autem ut actiones & Aug. ceremonia, quæ inter sacrificandum sunt, in hoc tempore imaginum redundant: Ad eum modum quo in VII. Synodo ad. 7. dicitur, merito nos oblationibus suffitum & luminarium ad imagines reverenter accedere.

SECTIO V.

Vtrum imago adorari possit, non adorato directe exemplari.

Supponimus id, quod est inter Catholicos certum & extra controversiam imagines non posse adorari, nisi proper excellentiam exemplaris; nam in existibili est, propter quod ipsa sunt adoratio dignæ; & hoc significavit Concilium Tridentinum, cum, aegens de adorandis imaginibus, dixit, Non quod creditur inesse aliqua in divinitate, vel virtus proper quam sint conlenda. Quia vero duabus modis intelligi potest exemplar est rationem adorandi imaginem: uno modo tanquam rem per se primo adorata illam adoratione, quia adoratur imago; seu (ut dici solet) tanquam primarium obiectum quod, quem modum adoratio hanc tenet tractamus: alio modo tantum ut rationem adorandi seu ut obiectum quo, & non ut rem formaliter ac directe adorata, ideo nunc inquirimus, an hic modulus adoratio, qui exigitur, potest, possit etiam licet & honeste exerceri.

Prima sententia est, hunc adoratio modum est. Prima sententia. se superstitiosum & illicitum. Qam sub his terminis non intendo apud antiquos Theologos, necesse tamen est, ut ita opinetur omnes illi, qui negant, imagines propriè adorari, etiā cum prototypo, sed tantum abutuere, vel in propriè, seu remembrance: nam, cum inservient, adorationem posse terminari ad imaginem in se ipsam, assertantque solum dici adorari, quia coram illa, vel circa illam adoratur exemplar, ut unicum obiectum quod adoratur, consequens est, ut, cessante hac directa adoratione exemplaris, nulla possit manere imaginis adoratio, etiam nec vera esse possit, neque abusiva. Hac ergo ratione tribui potest hæc opinio Holkoth, Durand, & Pico Mirandul. Simili modo Platina & alii, Pius Mihi qui fingunt, solum externam actionem adorations randal. versari circa imaginem, non vero intentionem cultus & adoratio necesse est doceant, non existente talis intentionis adorationis circa exemplar, non posse adoratio circa imaginem exerceri, sicutem honeste & rationabil modo. Nam, si fingamus, aliquem desculpari imaginem absy villa prorsus intentione cultus, tam exemplaris, quam imaginis, tantum ex simplici affectu osculandi vel genuflexendi, vix potest talis actio humana censeri, aut, si humana sit, erit vana, & otiosa, nisi sit etiam ficta & fallax: si vero id fiat ex intentione cultus circa imaginem, repugnat iuxta hanc sententiam restationi, & ita censetur superstitiosa adoratio. Atque hoc modo defendunt mordicus hanc sententiam quidam moderni Theologi, tanta verborum exaggeratione, ut non solum superstitiosum, sed etiam stultum appellant, talis adoratio modum, in quo rationalis creatura se subiect creatura irrationali, illiusque seruam se exhibet. Ex alijs vero doctoribus, qui imaginem dicunt adorari cum prototypo, ita tamen ut ipsa etiam propriè ador-

Yyy 3 tur,

tur, illi videntur huic sententia fovere, qui nullum alium modum adorandi imaginem declarant, nisi per eandem adorationem eum prototypo. Ethoc modo videntur fovere huic opinioni Diuus Thomas & ferè omnes Thomistæ, maximè Capreolus in tertio, distinctione nona, in solitione ad tertium, contra secundam conclusionem, & idem sentit D. Bonaventura, ibi, nam cum in rebus alijs sacris, talam modum cultus admittere videatur, de imaginibus id negat. Alesius vero, Ricardus & alij eodem modo fuent, quo Diuus Thomas, quorum auctoritas, licet in hac parte, negatua tantum videatur, scilicet, quia talis actionis mentionem non fecerunt, tamen si rationes eorum spectentur, videntur non solum tacere, sed etiam excludere & negare hunc adorationis modum. Atque idem argumentandi modus sumi potest ex Concilij & Patribus.

Probatur ergo primo hæc sententia, nam Concilia cum doceant vel definiunt, imagines esse adorandas, rotam rationem & modum huius adorationis in eo pönunt quod exemplaria in eis adorantur, seu quod earum adoratio transit ad exemplaria: ergo abhique hac transfiguratio (ut sic dicam) nulla est recta imaginis adoratio: sit autem transitus ad exemplaria, quando in illud dirigitur adoratio tanquam in obiectum primario adoratum: tunc enim vere dicitur in imagine adorari. Antecedens patet ex Concilio Tridentino, sessione vigeſima quinta, vbi, cum dixisset, imagines esse adorandas, non propter aliquid numen quod in se habeant, subdit. Sed quoniam honos, qui ex exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illarepresentant: & declarans amplius hanc relationem, subiungit, Ita ut per imagines, quas osculamur, & coram quibus procumbimus, Christam adoremus, & Santos, quorum illa similitudinem gerunt. Quæ definitio, cum sit doctrinalis habet vim vniuersalitatis propositionis, id est, omnem honestam adorationem imaginis esse huiusmodi, & consequenter excluditur omnia alia adoratio per quam exemplar dicto modo non adoretur. Et (quod amplius est) statim hoc modo declarat superiorum Conciliorum definitions, dicens, Id quod Conciliorum præserit vero II. Nicena. VII. Synod. II. Synod. Nicena. contra imaginum oppugnatores est sanctum. Quos circa in eodem sensu accipienda est definitio VII. Synodi, act. septima in definitione fidei: vbi cum dixisset, venerandas imagines retinendas esse, subdit Concilium, Quo scilicet per hanc imaginum pictarum inspectionem, omnes, qui contemplantur, ad prototyporum memoriam & recordationem, & desiderium veniant, illisque (id est imaginibus) salutem & honorariam adorationem exhibeant, non, secundum fidem nostram, veram atriam, & infra, hunc honorem declarans, subdit. Imagines enim honor in prototypum resultat, & qui adorat imaginem, in ea adorat quoque descriptum argumentum. Ibi ponderanda est illa coniunctio, seu particula, quoque, nam, sicut ex illa superius colligebamus, quando adoratur prototypus, coadpari imaginem, ita hic recte colligi potest, quoties adoratur imago, in eadiorum descriptum argumentum, id est, exemplar. Huc etiam accedit doctrina Concilij Senonensis in decretis fidei, capit. decimo quarto, quæ sic habet, Neque, dum Catholicis quipiam Sanctam Christi veneratur imaginem aliquod numeri illi subesse putas, aut quasi Deum colis, sed ob recordationem filii Dei, ut in eius amore recalescat, cuius imaginem videre desiderat. Et nos quidem, non quasi ante diuinitatem, ante imaginem prostrernimur, sed illum adoramus, quem per imaginem, aut passum, aut in throno sedentem recordamus. Difficilis loquitur Concilium Moguntinum, capit. quadragesimo primo, dicens, Pastores nostri populum accurate moneant, imagines non ad id proponi, ut adoremus aut colamus eas (scilicet per se solas & absque exemplaribus.) Sed ut quod adorare aut colere, aut quarum rerum viuunt membris.

Cont. Se- nonem.

Cœcil. Mo- guntinum.

Audebemus per imagines recordemur.

Secundo afferuntur pro hac sententia varia Patrum testimonia, quorum verba referre prolixum est & invile, cum quia potissima eorum in Septima Synodo referuntur; & ex parte allata sunt à nobis Sectione præcedenti: tum etiam, quia in re nil aliud continent, quam quod in verbis Concilij Tridentini, & in definitione VII. Synodi continetur, scilicet, quod in imaginibus exemplaria adoramus, non in tabulis & coloribus honorem constituentes, sed illorum prædicatorum gloriam, quos imagines referunt, ut ait Adrianus Papa in epistola ad Constantiū & Irinem, relata in secundo actu VII. Synodi, vbi alijs testimonijs & rationibus hoc confirmat. Et in actu tertio similia habet Theodosius Patriarch. Ierosolym. vbi adducit testimonium Basilius supra tractatum; & actu quarto est egregium testimonium Germani Patriarchi Constantiop. Et hoc etiam confirmat, quod se ab his Patribus dicuntur imaginibus exhiberi honorem per recordationem & memoriam exemplarum, nimur quia honor ipsorum non potest secerni, quando imagines coluntur, ut videtur licet in cibis ociis, & in verbis Epiphanius, quæ actu sexto, tomo secundo Epiph. habentur, & referuntur in capit. Venerabiles, de consecrat. distinctione cibarum vbi in summa dicitur, licet in recordationem & memoriam prototyporum honorificè adoremur: imagines, non tantum ob id illa ratione exhibetur. Rursus est frequens alacritatio, quæ hos magis declarare videatur, scilicet imaginum adorationem non contineri intra ipsas, sed ad eos transire, quos repræsentant. Si eloquitur Phorius Patriarcha in libris de septem Synodis circa septimam, cuius illa sunt verba notanda, Neque enim in illa (scilicet imaginibus) confitimus, honorumque adorationem conciuiimus, neque ad alios dicimus & variis fines distribuimus, sed per diversum & singularem ipsorum cultum & adorationem, que ceteris, facili, conuenientique, ac minime dubia ratione annuntiostis ad inusitabilem illam, singularemque vniuersam unitatem dirigitur. Et Basilius citatus sectione præcedenti, id est, imaginis & Imperatoris vnam esse adorationem, & non diuidi in imperium, quia imaginis honor ad exemplar transit. Quod etiam dixit Damascenus libro quarto, de fide, capit. 17. & liber 4. cap. 12. & orat. 1. & 3. de imaginibus: & hoc postremo loco circa Athanatum addit, exclusionem seu negationem alterius adorationis, dicens, Quidam admodum Iacob cum esset in vita discessus saeculum virgo Ioseph adoravit, non virginem ipsam honoratus, sed eum, qui virginem tenebat, ita nos Christiani non alia ratione imagines colimus, nisi quemadmodum etiam cum filios nostros & pares oculamur, ut animi nostri desideriam induimus. Sic etiam Leontius Dialog. 5. cit. in VII. Synodo actu quarto. Manifestum est (inquis) quod Iacob lignum non adorauit, sed per lignum Ioseph, quemadmodum nos per crucem Christum: Eadem est sententia Augustini, libro tertio de doctrin. Christian. capit. 9. vbi in vniuerso loquens de signis sacris, ait, veros Dei cultores non debere in eis littore, sed ad signa transire. Et Gregorius libro primo, epistola 33. & Gregorius 109. simpliciter explicat hæc adorationem imaginis per recordationem, ita ut tota ad prototypotetur: & hoc sensu lib. 9. ep. 9. negat, adorandas esse imagines, scilicet nisi in eis Deus aut Sancti adorentur, & eodem modo loquitur Hieron. Dan. 3.

Tercio argumento ratione, applicando illam, Eusebius, qua D. Thom. hic vñus est: idem est motus in imaginem, & in id cuius est imago, ex quo principio D. Tho sic colligit, Dupliciter potest considerari imago. Vno modo, ut res quædam, & ut sic alius est motus in ipsam, quam in re repræsentatam, sub hacten ratione non est imago digna aliqua adoratione, cum sit res inanima: alio modo consideratur imago formaliter ut imago est, id est, ut refertur in

per se primo tendit in Christum, in imaginem vero concomitante, & propter ipsum, ergo hæc adoratio honesta est, & rectæ rationi consonantia. Et confirmatur, quia supra ostensum est, quāmis creaturæ non possit per se primo adorari latræ: posse tamē coadquirari, sicut humanitas Christi coadquiratur Verbo, & purpura Regis coadquiratur honore regio.

Obiectio.

Reffersio.

Obiectio.
Gabriel.

Reffersio.

Obiectio.
Illiatio.

Dices, hoc habere locum in ijs, quæ aliquo modo vnum constituant cum persona adorata, imago autem non facit vnum cum exemplari. Sed hoc nihil obstat, quia imago, & exemplar sunt vnum habitudine, & apprehensione, exemplar enim in imagine repræsentant, adoratur quidem in suo vero esse, quasi denominato tamen, & vestito imagine, & ita per modum vnius obiecti, & ipsum per imaginem, & imago cum ipso, vno motu adorantur.

Sed vrget Gabr, quia littera exterior vnum motus apparet, interius tamen reuera sunt duo, quia alia est existimatio Christi, alia imaginis, ille enim, ut Deus, hæc, ut imago Dei adoratur, vnde in voluntate etiam erunt actus diuersi, aut si fortasse alterius vnum est, ratione tamen formaliter distinguentur. Respondetur quod ad intellectum attineri quāmis possit interdum exemplar, & imaginem distinctis conceptibus, & per modum plurium rerum concipere: tamen etiam potest per modum vnius obiecti apprehendere prototypum, verbi gratia, Christum in imagine: & hic modus concipiendi interuenit in hoc adoracionis modo, qui non solum doctis, sed etiam in doctis fidelibus, communis, & vulgaris esse videtur. Unde etiam, ut sicut vno corporis motu, ita etiam vniuersalitatis actu homo feratur ad collendum illud obiectum: neque oportet in tali actu rationes formales distingueret, quia ratio formalis obiecti eius vna est, licet in materiali obiecto sit aliqua diuersitas, sicut in adoratione Christi, & humanitatis, Regis, & purpuræ, sive explicatum est.

Ex hac conclusione, ut res distinctius explicetur, infero primò, in hoc genere adoracionis, & per hunc actum directe ac primario adorari Christum seu personam in imagine repræsentatam ob propriam excellentiam, quam in se habet. Ita declarant hanc adoracionem predicti autores & manifeste sumuntur ex citatis Patribus, statim referendis, & aperte convincuntur fundamento prioris sententia, quia hæc adoratio est perfecta latræ, verbi gratia, ergo necesse est, ut ad personam dignam tali adoracione directe terminetur, quia talis adoratio incomunicabilis est alteri. Item per hanc adoracionem, non solum profiteretur homò, id, quod adorat, repræsentare Deum, sed etiam esse Deum, & redemptorem vel supremum dominum suum, alias non esset vera & suprema latræ, hæc autem professio, seu significatio, vera non esset, nisi talis adoratio ad personam repræsentatam, directe ac primario tenderet: & hoc declarat Ecclesia, quando adorando crucem ita ad illam loquitur, sicut ad Christum.

O Crux aye spes unica
Hoc passionis tempore
Auge pia iustitiam,
Res que dona veniam.

Præterea hoc declarat fundamentum, quo D. Thom. hic vtitur ex illo axiome Aristotelis lib. de memor. & reminis. Idem est motus in imaginem, & in id cuius est imago. Unde infert, motum adoracionis imaginis, ut imago est, in exemplar terminari, quod Patres aiunt, honorem imaginis ad prototypum tendere: si ergo hic motus seu honor, sit perfectus in illo ordine, necesse est, ut ad exemplar terminetur tanquam ad rem per se primo ac principaliter adoratam.

Secundo infero, per hanc adoracionem adorari etiam imaginem, non solum actu externo, qui ad adoracionem non sufficit, sed etiam interiori motu

Fr. Suarez, Tom. I.

& intentione adorantis, atq; non ita abusivæ tantum, sed vere ac proprie. Hæc est in primis mens D. Thom. alias non satis explicuisset aliquam veram adoracionem imaginis, quia non declarat alium modum adorandi illam: & hoc declarauit Paludanus, dicens, verè adorari imaginem, & in se, licet non propter se, sed propter exemplar, & eodem actu, quo exemplar:

& in hoc æquiperat adorationē imaginis adoratio in specierum altaris, & reliquiarum: & hoc declarauit Capreolus dicens, Christum & imaginem esse vnum: ocalis obiectum talis adoracionis, quod etiam dixit Ferrar. Hoc etiam probant testimonia Conciliorum adducta, adiunctis his quæ sc̄t. præcedentib; diximus: nam simpliciter docent, imagines esse adorandas, quod de vera & propria adoratione intellegendum esse ostendimus: & rursus declarant, adorationem imaginum potissimum fieri adorando exemplaria in imaginibus, seu per imagines exemplaria: ergo sentiunt, talem adorationem non ad exemplaria nuda (vita dicam) vestita imaginibus: & consequenter ad imagines ut coniunctas exemplaribus terminari. Ad quod confirmandum ponderari possunt verba definitionis VII. Synodi act. 7. *Quis adoras imaginem, in ea quoque adoras descriptum argumentum: vim enim quandam & energiam habet illa coniunctio & particula quoque, qua denotatur, non solum adorari vnum in alio, quæ in praesentia alterius, sed etiam vnum cum alio, ita ut vtrumque vere adoretur.*

Quapropter, ad intelligendos autores cauenda est æquiuocatio terminorum: interdum enim dicunt, hac adoratione imaginem per se, seu in se adorari, ut declarant, non esse abusivam tantum, sed veram & propriam, interdum vero dicunt, illam adorari concomitante, ut declarant, non esse ipsam obiectum, quod per se primo adoratur, sed coadquirari tantum primario obiecto: & in eodem sensu dicunt interdum, adorari per accidens, ut patet ex Capreol. supra: & fortasse eodem sensu locu Henricus est H̄enricus quod lib. 10. q. 6. nam apud Philosphos per accidens moueri seu denominari dicuntur, quæ concomitante, vel tanquam partes, vel tanquam accidentia mouentur, licet in se vere afficiantur motu, quod maxime est in vsu, quando vnum alteri accidentaliter coniungitur, ut in superioribus tactum est. Ad tollendam ergo vocis æquiuocationem, dicimus, imaginem vere ac propria adorari seu coadquirari sibi exemplari: & hoc modo vna adoratio cum ipso coli.

Tertio infero, totam rationem huius adoracionis illatio. est excellentiam prototypi, quæ & ipsum, & imaginem eius adoracione dignam reddit: exemplar videlicet per se, & propter se, imaginem vero propter exemplar. Hæc etiam est certa veritas, quum illis verbis declarauit Concilium Tridentinum sess. 25. Cont. Tri. dicens, *Imaginibus debitum honorem, & venerationem impertendam, non quod creditur inesse aliqua in iis diuinis propter quam sibi colenda, sed quoniam bonos qui eis exhibebut, referunt ad prototypa, quæ representant.* Et hoc etiam coniunctum fundamenta eorum, qui negant E imagines proprie adorari: nam saltem probant, non adorari propter excellentiam quæ in ipsis sit: & hoc sensu ostendimus supra, omnem adoracionem imaginum esse respectuam.

Quarto infertur, hanc adoracionem imaginis 4. illatio. Christi, verbi gratia, proprie adorari latræ exhibutne ad obiectum primarium, seu personam quæ per se primo adoratur, nam ex habitudine ad illam, & ad excellentiam eius prout in ipsa est, habet, quod sit perfecta & summa adoratio: quam vox latræ, suppolito vsu in rigore significat. Quia tamen ille actus qui vnuus est, & indiuisibilis, terminatur simul ad imaginem cum prototypo, ideo vere dicitur talis imago vere adorari, adoratio latræ, sicut humanitas Christi vere dicitur adorari latræ, qua adoratur Christus, quāmis illa adoratio nō habeat quod

Yyy 2 fit

Satisfactio
fundamentis in con-
trarium.

fit latrīa ex humanitate, sed ex persona ipsius Christi quod statim magis declarabitur in solutionibus argumentorum.

Ad primum ergo fundamentum contrarie sententie ex autoritate VII. Synodi uno verbo responderi posset, in illis locis non loqui Concilium de hac adoratione, qua imagines coadortantur cum prototypo, ut imagines sunt, sed quia ipsæ solæ adorantur, ut res quædam sacra sunt: illa enim adoratio inferior est, ut sequente sectione constabit. Ne tamen cogam illam sententiam & expositionem postea trahandam accommodare omnibus locis illius Concilij, possumus secundo respondere, ex paulo ante dictis, quamvis imago adoratur eodem actu latrīa, quo adoratur prototypus, tamen illum eundem actum esse latrīam perfectam prout terminatur ad prototypum, prout vero terminatur ad imaginem non esse perfectam latrīam, sed habere vim & rationem inferioris adorationis. Non quod haec duæ rationes in illo actu secundum rem, seu ex natura rei distinguantur, sed tantum habitudine & præcisione mentis: sepe enim contingit, eadem indiuisibilis actionem respicere diuersos terminos, & præcise conceptam per habitudinem ad unum vel alterum habeat & diuersam rationem seu denominationem: sic eadem actio, prout est à Deo, est concursus primæ causæ, prout vero est à causa secunda, est efficiens eius: sic etiam, licet beatus eadem indiuisibili visu videat Deum, & creaturas in Deo, nihilominus illa visus est beatitudine prout terminatur ad Deum, non vero prout terminatur ad creaturas; & similiter, iuxta probabilem opinionem, quod possunt Deus & proximus diligendi eodem indiuisibili actu, talis actus prout terminatur ad Deum, est amor super omnia, non vero prout terminatur ad proximum. Sic ergo, quamvis idem motus adorationis tendat ad prototypum in imagine, & ad imaginem propter prototypum, nihilominus illæ actus respectu prototypi est proprie latrīa, quia illud respicit ut obiectum summe excellens & per se adorabile, respectu vero imaginis non erit tam perfecta adoratio, sed inferior veneratio, quia illo eodem actu non adoratur ut sumnum obiectum, sed ut aliquid ad illud pertinens, coadortatur illi. Quæ responsio magis in sequente sectione declarabitur. Ex illa vero intelligitur, in re nullam esse diuersitatem inter sententiam Concilij, & Diuī Thomæ: nam Diuī Thomas solum considerauit unitatem motus seu actionis, & ideo dixit, eadem adoratio latrīa, qua colitur Christus, adorari imaginem eius, quod verum est, quia est unus indiuisibilis actus: hanc autem unitatem adorationis non prætermisit Concilium, ut vidimus, quia tamen illam vñica actione aliter adoratur exemplar, & aliter imago, illud per se primo & propter se; hæc concomitanter & propter aliud, ideo adorationem illam sub nomine latrīa simpliciter dicitur, reulit ad solum exemplar, respectu vero imaginis dicitur se in inferiore adoratione.

Obiectio. Dicis Ergo, saltem quoad modum loquendi non est simpliciter afferendum, imaginem Christi esse adorandum latrīa: Tum quia Concilium non ita loquitur, sed potius id negat; tum etiam quia illa adoratio, prout terminatur ad imaginem, non est latrīa: tum denique quia Sancti frequenter cum exclusione dicunt, solum Deum adorari latrīa. Respondeatur, cum res iam constet, in vñuocum, prudentia opus esse, ne possit sermo, aut audientes in errorem inducere, aut scandalum aliquod gignere; & ideo attendenda est consuetudo & apprehensio, seu existimatio eorum coram quibus est sermo: nam in diuersis sensibus vñrumq; potest affirmari, vel negari, & utriq; loquendi modus habet fundamentum in Concilij & vñ Ecclesiæ. Et ideo inter sapientes recte loqui possumus, ut Diuīus Thomas loquitur, imaginem Christi adorari latrīa, quia in re ipsa vñ-

Artic. III. A eus est actus latrīa, quo ipsa cum exemplari colitur: & quia in hoc modo loquendi non significatur, adorationem illam habere perfectionem latrīa respectu ad imaginem, aut in imagine filtere, quatenus vere latrīa est, quod solum negavit Concilium sed significatur, adorationem latrīa complecti adorationem imaginis, quod verum est; sicut absolute verum est, Beatos videre creaturas visione beatifica, in quo non significatur, illam visionem esse beatificam ex habitudine ad creaturas, sed solum, visionem ipsam beatificam ad creaturas extendi. Vnde, cum exclusive dicitur solus Deus adorari latrīa, tantum excluditur alia persona, ad quam possit per se primo illa adoratio terminari; non vero excluduntur concomitantia, sicut cum solus Rex dicitur adorari honore regio non excluduntur purpura & alia, quæ coadortari solent: sic ergo in presenti non excluditur imago, quæ cum suo exemplari coadortatur, nam reuera vñitatisimmodis illam adorandi huiusmodi est, qui, quamvis à Theologis subtiliter explicetur, à rudi tamen & inducto plebe faciliter exerceatur. At vero pro concione ad plebem oportet cautissime & discretissime loqui, ut omnis error & idolatria occasio vitetur: & ideo satis erit do cere populum, imagines non propter se, sed propter personas quas repræsentant, in honore haberi, & in ipsa imaginibus personas ipsas & adorari absque subtiliori discussione.

Propter hæc verba, & hanc responsum, attribuitur mihi quidam modernus autor, quod scripsit, non esse prædicatum populo, imaginem Christi esse adorandam latrīa; & quod afferuntur D. Thomam non fuisse id concessum, si VII. Synodum legisset. Sed neutrum horum ex haec non dicitur colligi potest. Evidet D. Thom. ego valde probabile existim, ipsum non vidisse sepius synodum, cum eius mentionem non fecerit. Quod si vidisset, non mutasset quidem sententiam, nec fortasse loquendi modum, cum simpliciter verus sit, exposuisset tamen Septimam Synodum, si amque sententiam cum modo loquendi illius concilii sit. Quod vero ad concionandum coram plebe pertinet, non negamus, veritatem hanc prædicandam esse populo quatum ad definitionem eius pertinere potest, sed tamen quia materia est lubrica & obsevra, & in ea non solum sunt varie Theologorum sententiae, sed errores etiam miseri possunt, ideo dicimus coram plebe caute & diserte esse loquendum, & potius esse rem ipsam explicandam sub communibus terminis qui à plebe concipi possint, quam sub terminis scholasticis, qui vix intelligi valeant.

Ad aliud fundamentum ex ratione sumptum, à responsu est, illo arguento recte concludi, imaginem per se solam non posse adorari illo cultu, qui exemplari secundum se debetur, non tamen probari, non posse coadortari simul cum exemplari illo eodem cultu quo adoratur exemplar. Et quod hoc nihil refert, quod imago sit res distincta & inferior prototypo, aut quod esse representatum secundum se sit inferioris rationis, quam verū esse representatum: nam ob hanc causam ipsa imago inferiori quodam modo participat illam adorationem, seu ab illa attingitur: nam, licet adoratio vna sit, non est necesse, ut qualiter cadat in omnia, quia per illa coadortantur, sicut eadem adorazione, quia sicut homo colitur, adorantur corpus & anima, non tamen æque, sed magis anima quam corpus; sic ergo imago adoratur quidem vna adorazione cum prototypo, non tamen æque ac prototypum. Atq; hoc ipsum & nihil aliud probat confirmatione ibidem adducta, q; adoratio imaginis respectu est, q; verum esse certe, etiā de illa adorazione, quia simul cum exemplari imago adoratur, quia imago nullo modo est adorabilis propter se, sed solum propter extrinseci excellētia. Neq; inde necessario sit, adorationē imaginis

matuum, non obligat pro semper: sed tunc in eo modo adorandi nihil aliud omittitur, nisi directa exemplaria adoratio: ergo ratione suilla omisio non semper est mala, vel contra rationem. Altera vero pars antecedentis, scilicet, quod neque ut circumstantia talis actionis illa carentia mala sit, probatur, quia nullum potest exegiitari praeceptum, vel negatiuum prohibens talen circumstantiam, vel affirmatiuum pricipiis ut quotiescumq; adoratur imago propter exemplar, adoretur etiam exemplar directe & in se, tanquam obiectum quod: hoc enim praeceptum neque ex sola ratione naturali ostendit potest, cum satis declaratum sit, posse vnam adoracionem ab altera praescindere, & in utraq; reperi honestam causam, & rationem adorandi sine coniunctione actuali alterius. Deniq; illa directa adoratio exemplaris non est necessaria, ut adoratio imaginis habeat debitum finem ultimum seu remotum quia ex se tendit in Dei seu prototypi honorem: neque etiam est necessaria, ut habeat debitum finem proximum, quia sine illa habet talis actus debitum obiectum formale, & materiale ut probatum est: finis autem proximus nihil aliud est, quam debitum obiectum actionis. Ergo ex solis principiis rationis naturalis colligi non potest praeceptum obligans ad hanc circumstantiam. Nec vero fingi potest, hoc praeceptum iure positivo additum esse, cum nec scriptum, nec traditum ostendi possit, nec consuetudine introductum. Quin potius (quod hanc veritatem maxime confirmat) frequenter tractamus imagines, aut alias res sacras peculiari quadam veneratione & reverentia, etiam si res in illis representatas directe & per se non veneremur.

Tertio argumento in hunc modum: nam ex duplice fundamento existimari potest hic modus adoracionis illicitus; prius est generale, quia nulla res inanimata proprie & in se adorari potest, ita ut interior affectus adoracionis ad illam tendat, quantumvis sacra & sancta sit; alind fundamento esse potest speciale imaginum: nam, licet alia res inanimata, quatenus sunt aliquo modo sacra, adorari interdum possint, iuxta illud, Adorate scabellum pedum eius, quoniam scabellum est, imagines vero, ut res quodam sunt, nullam habent sanctificationem, sed solum referunt prototypa: & ideo non sunt adorabiles, nisi ut imagines sunt, id est, ut acta referunt prototypa, quae in ipsis principaliter adorantur. Neutrū autem ex his fundamentis firmum est. Et de primo quidem non immerito dixit Paludanus loco supra citato, esse absurdum principium, nihil irrationale esse adorandum in se: nam, ut vidimus in superioribus, sacra Scriptura iubet has res adorare, Adorate scabellum pedum eius, & eodem modo loquuntur Sancti, Praecepit adora, dixit Nazianzenus, & alia familia in superioribus adduximus: præserum ex VII. Synodo, vbi seipsum edicuntur haec adorabiles, & honorabiles, & earum adoratio comparatur cum adoracione sacrarum vestium, calicis, libri Euangeliorum, & similiū rerum. Quæ comparatio sit in VIII. Synodo, canon 3, non potest autem vere ac proprie dici aliiquid esse adorabile, aut vere ac proprie adorari, nisi in se adoretur, non solum actu externo, sed etiam ex interiori intentione adoracionis & cultus, ut etiam est in superioribus ostensum: ergo omnino falsum principium est, rem inanimata non esse in se adorabilem. Ratio vero est, quam insinuavit Paludanus, quia, licet res inanimata non sit adorabiles propter se, ut omnes Theologi docent, & est per se notum, est tamen adorabilis in se propter aliud: hoc enim duo non repugnant, cum in altero obiectum materiale, in altero formale significetur, sicut esse potest veritas in se creditibilis, non tamen propter se, sed propter aliud, & medium esse potest in se amabile, licet non propter se, sed propter aliud, sive ergo obiectum

A formale extrinsecum est materiale: atque ad hunc modum, licet res inanimata non sit adorabilis ratione sui, potest tamen esse adorabilis ratione alterius: & tunc affectus adoracionis terminatur ad ipsam, vbi in se vere adoratur, quod in tertio tom. de vasis, & aliis rebus sacris latius ostensuri sumus: ergo ex hoc capite non repugnat, imaginem, eo quod res inanimata sit, adorari praedicto modo, non adorato prototypo ut obiecto quod adoratur, sed solum ut ratione adorandi, sic enim frequentius adorantur vasa, & alia res sacra inanimata, ut ex ipso vbi constat; & citato tom. 3, disput. 8, sect. 8, iustus dictum iustum.

Aliud fundatum seu principium illius sententiae, quatenus in hoc distinguit inter imagines & alias res sacras inanimatas, pugnat aperte cum doctrina VII. & VIII. Synod. qua imaginum adoratio aliarum rerum sacrarum adoratio aequiparatur: repugnat etiam cum doctrina Dini Thomæ 2. 2. quæstione 99, artic. tertio, vbi inter res sacras, qua veneratione dignae sunt, numerat imagines cum reliquis, & vatis consecratio repugnat etiam rationi, qua ex eodem Dino Thoma ibi artic. primo, sumitur. Nam res sacra efficiunt ex eo quod ad diuinum cultum ordinatur: nam, sicut ex eo quod aliquid ordinatur in finem bonum, sortitur rationem boni, ita etiam hoc quod aliquid deputatur ad cultum Dei, efficitur quoddam diuinum, & sic ei quoddam reverentia debetur, quae referuntur in Deum. Sed imagines hoc ipso, quod ad Deum, vel Sanctos representandos deputatae sunt, sunt diuino cultui vel Sanctorum dicatae: ergo habent dignitatem, & sanctificationem rerum sacrarum; & tanquam res sacra adorabiles sunt. Dicunt vero aliqui, hoc esse verum de quibusdam imaginibus, qua speciali benedictione, consecratione, vel sacra unctione, in Ecclesia sanctificari confuerunt. Cui sententia fauere videtur Adrianus Papa in scripto de imaginibus, capite trigesimo nono, vbi, respondens haereticis, qui Tharaflum, & VII. Synodum reprehendebant, quod imagines sacris vatis aequiparauerint, inquit, falsum esse quod haeretici aiebant, imagines non sanctificari per aliquam sacram orationem, Quia versus, (inquit) Sancta nostra Catholica, & Apostolica Romana Ecclesia fuit & est. Quando sacra imagines, vel historia pinguntur, prius sacro Chrismate unctionur, & tunc a fidelibus venerantur. Sed haec limitatio non est in vniuersum necessaria; nam, licet possint imagines hoc ceremoniali modo (vita dicam) sanctificari, tamen hoc simpliciter necessarium non est, ut tanquam res sacra habeant & colantur, sed satis est, ut Dei, vel Sanctorum cultui deputentur, ut ex ratione & doctrina Diti Thomæ citata confat: deputantur autem ex hoc, quod ad illos representandos instituuntur & assumuntur, ut Epiphanius significauit in VII. Synodo actione sexta tom. 4, in principio: vbi si inquit, Typus salutifera crucis, sive sacrata preceptione, sive dedicatione, apud nos honorabilis existit, satisfacit enim nobis figura. Ex quibus ultimis verbis colligitur generalis ratio, nam propria sanctificatio imaginis non consistit in aliqua benedictione vel unctione, sed in representatione persona sacra, ad quam habet respectum ex hoc precise, quod illius similitudinem gerit, & vice illius substituitur, ut Anastasius in eadem VII. Synodo, actione quarta significauit. Vnde ex vi huius representationis, & institutionis, habet imago aptitudinem ad illos sacros vbi, ad quos conferre potest: ergo hoc satis est, ut, tanquam res sacra, venerabilis existat: & ideo VII. Synodus non de benedictionis, aut unctionis imaginibus, sed simpliciter de imaginibus ait, esse veneratione dignas: & fapse exempla adhibet de imaginibus nulla speciali ceremonia sacratis, vel de cerea imagine, qua vtebatur Chrysostomus, & de imagine à Nicodemo depicta, & simi-

Cum à prototypopra-
totype pra-
tis/imagi-
natur.
eadem qua
res alia sa-
cra inani-
mes adora-
tione col-
tur.
VII. &
VIII. Syno-

D. Thom.

Quorundam
exceptio,

improbab.
tur.

in VII. Synodo actione sexta tom. 4, in principio: vbi si inquit, Typus salutifera crucis, sive sacrata preceptione, sive dedicatione, apud nos honorabilis existit, satisfacit enim nobis figura. Ex quibus ultimis verbis colligitur generalis ratio, nam propria sanctificatio imaginis non consistit in aliqua benedictione vel unctione, sed in representatione persona sacra, ad quam habet respectum ex hoc precisely, quod illius similitudinem gerit, & vice illius substituitur, ut Anastasius in eadem VII. Synodo, actione quarta significauit. Vnde ex vi huius representationis, & institutionis, habet imago aptitudinem ad illos sacros vbi, ad quos conferre potest: ergo hoc satis est, ut, tanquam res sacra, venerabilis existat: & ideo VII. Synodus non de benedictionis, aut unctionis imaginibus, sed simpliciter de imaginibus ait, esse veneratione dignas: & fapse exempla adhibet de imaginibus nulla speciali ceremonia sacratis, vel de cerea imagine, qua vtebatur Chrysostomus, & de imagine à Nicodemo depicta, & simi-

& similibus: imagines enim ad Deum vel Santos representandos dicatae, hoc ipso inter res sacras inanimatas computandæ sunt: & ideo non minus sunt adoratio[n]is capaces, quam alia res h[ab]iles Deo consecratae.

Vltima no-
stra senen-
tia confir-
matio.

Atque hinc potest vltimo h[ab]e[re] sententia confirmari auctoritate, præsertim VII. Synodi, in qua frequentissime dicitur: imaginibus deberi venerariam adorationem, qualis debetur rebus sacris, non tamen latram, ut patet in a. & secunda, post epist. Adriani, & sa[ec]ulare in 3. 4. & 6. ad denique in se[ec]unda in ipsam h[ab]et definitione, quæ definitio est accommodata proportione intelligenda: nam mens Concilij est, imaginis non deberi adoratio[n]em omnino æqualem illi quæ debetur exemplari. Vnde respectu imaginis Christi intelligitur de latram propria ut verba sonant, respectu vero imaginis Sanctorum, intelligitur etiam de dulia, quæ ipsi Sanctis debetur: igitur ex doctrina Concilij adoratio imaginis, prout ad ipsam terminatur, inferior est adoratio exemplaris: illa autem inferior adoratio imaginis non potest esse alia, nisi illa, quæ est mere respectus, & n[on] titul[us] in excellentia exemplaris tanquam in ratione adorandi, versatur autem circa imaginem ut in rem propter aliud adorata. Duobus autem modis supra insinuatis eludi potest hoc testimonium. Prior est, quod adoratio imaginis dicatur inferior, quia in inferna intentio cultus nō cadit in ipsam, sed sola actio exterior circa illam versatur ex intentione colendi exemplari. Sed h[ab]et responsio, ut supra ostendimus, falsam introducit doctrinam, multumq[ue] derogat imaginum veneracioni: nam ex ea non solum sequitur, imagines minus coli, quam exemplaria, sed etiam sequitur, illas non coli, sed sola exemplaria, quia, sicut adoratio exterior, n[on] ex intentione cultus procedat, non est vera, sed ficta adoratio, si absolute consideretur, ita etiam respectus non potest exterior actio esse vera adoratio aliquis f[est]i, si nullo modo ex intentione colendi illam, sed aliam, procedat: multoq[ue] minus dici potest honoraria adoratio eiusdem rei, si non ex intentione adorandi illam procedat: cum tamen dicta VII. Synodus dictam inferiorem adoracionem, honorariam imaginis adoracionem appellat; quæ omnia in superioribus latius perpendimus.

Alia responsio est, appellare Concilium inferiorem, illam imaginis adorationem, quia, licet, procedat ex intentione colendi exemplar in imagine & per imaginem, tamen illam non intentio inferiori modo attingit imaginem, quam exemplar, etiam si utrumq[ue] directe attingat, & ut obiectum, quod adoratur. Atq[ue] ita fit, ut Concilium non doceat, imagines posse adorari aliqua inferiori adoratione quia in re ipsa non colatur principaliter, directe, & vt quod, ipsum exemplar. Sed quanquam haec exppositio improbari non posset, ut etiam in superioribus diximus, & ideo coniuncti etiam non posset, Concilium formaliter & expresse sententiam nostram definitissime, nihilominus tamen ex doctrina Concilij, etiam sic exposta, per consequentiam satis probabilem inferre possumus quod intendimus. Nam, si imagines vere ac proprie adorari possunt aliqua intentione cultus, quæ ad illas terminatur, & vt sic inferior est intentione adorandi exemplar propter ipsum: ergo illa intentio concepta sub illa præcisatione inferioris adoracionis, non attingit exemplar in recto & vt quod, sed in obliquo tantum & vt quo: ergo, sicut illa adoratio a nobis mente præscinditur, & concipiatur ut inferior, ita etiam potest res ipsa exerceri sola, & sine concomititia vel identitate perfectioris adoracionis, quæ ad exemplar in recto, & vt quod, terminetur. H[ab]ec vltima consequentia (reliqua enim omnia clara sunt) probata, vt existimo, sufficenter est, illis rationibus, quibus

ostendimus, hunc modum adoracionis inferioris, non solum cogitatione, sed etiam re ipsa, præcisæ à superiori, & esse possibilem, & esse honestum. Et ex solutionibus argumentorum contraria sententia id etiam eiudeter constabit. Et confirmatur ex verbis D. Tho. 2.2, quæst. 99. art. 1. dicentis. Ex his quod aliquid deputatur ad cultum Dei, efficitur quoddam d[omi]num, & sic ei quædam reverentia debetur, quæ refertur in Deum. Et inferioris arti. 3. in hoc ordine ponit imagines & earum veneracionem. Satis autem significat Diuus Thomas in predictis verbis, illam reverentiam, quæ his rebus sacris debetur, referri quidem in Deum, non tamen esse eandem, neque tantam, quanta est illa, quæ ipsi Deo propter se debetur. Unde de particula illa quædam reverentia, diminuens esse videtur, seu distinguens hanc reverentiam ab illa quæ ipsi Deo secundum se debetur: & eandem vim habet illa particula, quæ refertur in Deum, & illa quæ est in arti. 3. scilicet, in quibus (rebus videlicet latris, vel reliquijs) persona Sanctorum quodammodo venerantur, id est, ut ratio venerandi tales res. Et confirmatur, nam propter hoc in dicto arti. 3. distinguuntur sacrilegium quod fit irreverenter tractando via latra aut imagines, ab illo quod fit contra ipsas personas sacras, & dicit illud prius esse minus graue: ergo similiter sentit reverentiam illam esse distinctam & inferiorem.

Dicit fortasse aliquis, his rationibus & testimoniis recte probari, posse imaginibus aliquam reverentiam vel veneracionem exhiberi, etiam ita latram tamen reverentiam imaginis non esse adoracionem. Hunc modum dicendi invenimus Bonaventura in 3. distinct. 9. art. 2. quæst. 4. vbi distinguuntur duplē honorem, vnum veneracionis, alium adoracionis: hunc posteriorem dicit tantum potestribus rei rationali, sicut & orationem: nam adoratio (inquit) quædam oratio est ad aliquem ordinatum: nam adorare idem est, quod ad aliud orare. priorem autem modum venerarii honoris dicit posse tribui creaturæ irrationali, quia solum exhibetur in signum alicuius nobilitatis vel dignitatis, quæ non requirit cognitionem: negat tamen hunc honorem esse adoracionem: & loquitur de adoracione reliquiarum vel aliarum rerum sacrarum: nam imaginibus etiam hunc honorem reverentiam negare videtur: sed solam illis concedit adoracionem, quæ in exemplar directe referatur: tamen iuxta doctrinam superius traditam, cum imagines inter res sacras copulentur, si distinctio illa bona est, etiam in cultu imaginum locu[m] habebit. Veruntamen illa distinctio primum sine fundamento data est, quia nulla est ratio, cur adoratio omnis ad solam intellectualem naturam referri possit, inquit quædam reverentia: neque est verum, omnem adoracionem esse orationem: nam, quidquid sit de etymologia vocis adoratio, quædam alia verbo orandi, alia à nomine adoratio, quod frumentum sacrificij definitum significat, desinunt, tamen impositio vocis, non est facta ad significandam orationem ut sic, seu sacrificium ut tale est, sed ad significandum in genere quodlibet signum reverentia vel submissionis alicuius rei exhibita; ergo, licet oratio ut oratio posset solum ad naturam rationalem dirigiri, adoratio tamen latius patet, & exinde seu communicati potest ac reverentia seu reverentia. Accedit, ac maxime virg[es] quod illa distinctio expresse reprobata est in VII. VII. synodo: nam in Actione 4. cum relatum esset dictum Anastasij Episcopi Theopoleos: Quid aliud est, quam honoris alicui exhibiti veluti emphasis, adoratio? ex haec sententia ita colligit Tharasius: Omnes igitur, qui sacras imagines venerari consentiunt, adoracionem autem reculant, à sancto Patre tanquam hypocrita rediunguntur. Si ergo rationes facta probant, reverentiam & veneracionem aliquam exhiberi posse imaginibus,

in actu exercito ipsum exemplar: & sub hac tantum A ratione adoratur: at vero sub hac consideratione, non solum potest esse unus atque idem motus adorationis imaginis, & prototypi, sed etiam necesse est ut sit unus: quia non potest imago considerari ut relata ad prototypum, quia adoratio, quae in illa ut sic tendit, terminetur ad prototypum. Secundum: imago est res inanimata: ergo non est adorabilis sola sine exemplari. Probatur consequentia, quia res inanimis non est capax honoris, neque adorationis per se solam sine consilio alicuius rei rationalis, tum quia honor referri debet ad rem intelligibilem; alioqui vanus est, tum quia adoratio non potest rationabiliter tribui nisi superiori alicui, ut superior est: res autem irrationalis per se sola semper est inferior homine.

Dices, rem irrationali solam non esse propter B se adorabilem, nihilominus tamen adorari possit propter extrinsecam excellentiam. Sed contra hoc obstant duo. Primum est, quia vel illa extrinseca excellentia confert imaginis aliquam dignitatem, quia faciat eam homine superiori, vel non confert. Primum dici non potest absque stulto errore. Si autem dicatur secundum: ergo illa extrinseca excellencia nihil cert, ut imago per se solam dignè possit ab homine adorari. Quomodo enim potest fieri, ut homo se submittat & seruati rei inanimatae propter extrinsecam excellentiam? Secundum est, quia, vel excellencia prototypi est tantum remota ratio adorandi imaginem, & sic portebit, aliquā aliam propinquam rationem in ipsa imagine querere. vel est proximatio, & sic necesse est ut per illum animum per se primo ac principalius ipsum exemplar adoretur, quia non potest esse proximatio adorandi, nisi in quantum ipsum est quod præcipue ac primario adoretur.

Atq; hinc sumitur confirmatio supra tacta, quia, fire tam intentionem adorantis spectemus, illa reuera non est adorandi imaginem, sed exercendi circa illam talem actionem externam, ut hoc modo per ipsum exemplar adoret: ergo seclusa adoratio exemplaris, nulla relinquit honesta ratio adorandi imaginem, seu (quod idem est) seruandi rei inanimatae.

Tertia ratio fit, quia adoratio est actus religiosus: religio autem non potest exercere actus suos circa res mere irrationales, sed necesse est ut ad aliquam rem rationalem omnem suum actum præcipue dirigatur: ergo idem est de actu adorationis: ergo non potest illum exercere circa imaginem inanimata, nisi principaliter eum dirigatur in rationale exemplar per imaginem representatum. Minor declaratur (cetera enim satis nota sunt) quia religio est pars potentialis iustitiae, cum qua in eo conuenit, quod ad alterum ordinatur, & suo modo ei debitum reddit sicut ergo iustitia non ordinatur suos, nec reddit debitum, nisi personæ rationis capaci, cui faciat qualitatem, & contracutum aliquem ineat, vel debitum soluat: haec enim sunt munera iustitiae, que circa rem irrationalem intelligi non possunt: ita etiam religio semper operatur circa alterum, qui sit rationalis persona: ergo hoc ipsum necesse est in imaginum adoracione seruari: ita ut, qui decenter tractat imaginem, vel quois modo eam veneratur, totum hoc faciat, ut rei in illa representante debitum cultum seu obseruantiam præferat: alioqui non exercet actu religiosus vel duliz.

Quarta ratio sumi potest à contrario, nam qui irreuerenter tractat imaginem, primò ac per se non peccat in imaginem, sed in personam representatam: ergo idem dicendum est de adoratione: nam oppositorum eadem ratio est. Totumq; argumentum, tam antecedens, quam illatio, sumitur ex Adriano Papa in scripto imaginum cap. 8. & ex Athanasio citato in 4. act. VII. Synodi, & Damasco dicitur orat. 3. de imaginibus.

Secunda sententia est, licet verum sit, imagines secunda non posse adorari nisi propriæ exemplar, nihilomi- sensio- nus in se ac propriæ adorari posse nō adorato dire- Catherin. te, ut quod ipso exemplari. Hanc sententiam te- Ayala. nent in primis omnes autores, qui negant, imagines posse adorari propriæ eadem adoratione, qua adoratur exemplar; & alias docent, imagines adorari propriæ aliquo cultu tam externo, quam interno, seu ex speciali intentione cultus illis accommodati.

Ita opinantur Catherinus & Ayala, Gabriel etiam, quem Corduba sequitur, magis in hanc partem in Gabr. elinat: confitent enim probabile, adorationem imagi- Corduba.

nis posse fieri eodem actu interno, quo per se primò ac propriæ adoratio prototypum, tamen etiam exi- stimat probabile, vel probabilius, adorationem imagi-

nis externam procedere ex diuerso actu interno.

Ex quo manifestè infertur (quamvis ipse aperit nō declaret) posse vanum actum internum separari ab alio, & adorationem imaginis exerceri ex illo actu interno, qui ad illam dirigitur, quamvis simul non exerceatur alia intentio directè, ac per se colendi prototypum: non enim habent per se necessariam dependentiam aut connexionem, ut magis infra constabit. Ex autoribus vero, qui admittunt, posse imagines adorari cum prototypis, tenet nihilominus posse sine illis alio genere cultus adorari, San- Sander.

derus lib. 2. de imaginib. capit. vlt. & Albertus Pighius lib. 8. cont. Erasmus, & Bellarm. lib. 2. de

imaginib. cap. 21. & 25, ex antiquioribus vero scho- Pighius.

lasticis nihil certum in hac re colligi potest, uno vel Bellarm.

altero excepto: nam verba eorum æquinoctia sunt, ut ex dicendis constabit, multum vero sicut omnes, qui dicunt, imaginem esse verum obiectum adorationis, quamvis partiale, ut Capreol. & Ferrar.

& Maior, qui etiam ad mittit adorationem respecti- Maior.

uam imaginis. Palud. etiam dicens, esse absurdum Palud.

principium, nihil irrationale esse adorandum in se; Approb.

destruit totum fundamentum contrariae sententie, tur secunda

Atq; hæc opinio vera est, & tam certa, quam est cer-

tum imagines non ab aliis tantum & impropriè, sed

verè ac propriè adorari. Et, quia de huius posterioris

propositionis veritate ac fundamento satis à nobis

dictum est in sect. 3. hic solum curabimus demonst

trare huius illationis necessitatem: quam exi-

stimo adeò esse euidentem, ut qui similitè senserit de

sententia Durandi afferentis, imaginem tantum ab aliis adorari, aut de sententia aliorum (qua in re

eadem est) dicentium, circa imagines versari tan-

tum actionem externam adorationis, non tamen

ad eas dirigiri vlo modo intentionem cultus, non

possit negare aliquam adorationem imaginis esse

possibile, & licita, quia ipsum exemplar non com-

prehendat tanquam obiectum per se primò adora-

tum. Duo igitur ex prædicto fundamento à nobis

ostendenda sunt. Primum, hoc genus adorationis

esse possibile. Secundum, esse licitum.

Primum probatur ex generali modo operandi

nostræ voluntatis & intellectus: nam potest quælibet ex his facultatibus tendere in aliquid materia-

le obiectum propriæ aliud ut quo seu vt formale,

etiam si actu non tendat in illam rem, quæ est for-

male obiectum, tanquam in rem seu materiam cir-

ca quam proprie versetur, quæ solet dici obiectum

quod: ergo etiam in presente intentio adorandi po-

ttest versari circa imaginem ut obiectum quod, seu

rem adoratam propter exemplar ut rationem ador-

andi, quamvis directè non intèdat adorare ipsum

exemplar, vt rem directe adoratam. Antecedens

probatur primò exemplis, tum in intellectu, nam

fidelis assentitur veritatis fidei, nixus divino te-

stimonio & veritati infallibili ei: vt ratione formali,

quamvis eo actu quo credit rem reuelatam, non

credat, vel Deum & se primam veritatem infallibilem, vel Deum hoc reuelasse. Idem dicunt, Dialecti-

ci de actu scientiæ, qui initu p̄misis ut rationi-

assentiendi, quamvis non feratur directe in ipsis præmissis tanquam in obiectum scitur seu iudicatum per illum actum; tum etiam in actibus voluntatis, vt in amore, quo amatur vna res propter aliam ut propter rationem amandi extrinsecam, qualis est aliquis amor, quo amatur proximus propter Deum; item in pura electione medijs propter extrinsecum finem, quæ directe non versatur circa finem ipsum volendo, sed tantum in oblique ipsum respicit tanquam rationem volendi media, sic ergo contingere potest in adoratione imaginis propter exemplar. Nec refert, differentias velut materiales assignare inter hunc actum, & ceteros, v.g. inter electionem medijs, & voluntatem adorandi imaginem: non enim contendimus, hunc actum esse in omnibus eiusdem rationis cum ceteris, aut esse propriam electionem, sed argumentamur à paritate rationis, vt sicut in electione vel alij actibus potest esse motus voluntatis in vnam rem propter aliam, etiam si directe non tendat in id, quod est ratio tendendi in aliud, tanquam in obiectum quod, sed solum quasi oblique vt in rationem tendendi, ita id possit accidere in actu adorationis imaginis: nulla enim ratio haftenus redditia est, cur hoc magis in adorationis actu repugnet, quam in ceteris, præser-tim, cum non agamus nunc de potestate morali, id est, an licet, vel non licet, sed simili ceteri de potestate sic operandi. Quin potius in absoluta adoratione existimant multi id accidere: nam, cum adoratur Rex propter dignitatem Regiam, persona est, que per se, & vt quod, adoratur. Regia autem dignitas non propriè est quod adoratur, sed est qua R: x adoratur, seu ratio adorandi: quod si forte talis dignitas coadatur cum persona, quia est intrinseca ratio adorandi in extrinsecu ratione, etiam illud non erit necessarium, sed satis erit, quod indirecte & oblique adoreatur.

Secundo potest probari ratione illud antecedens assumptum, quia voluntas tendit in suum obiectum prout propositum per intellectum, sed potest intellectus actu cogitare & proponere vnam rem ut amabilem, vel honorabilem, ratione alterius, ad quam haberetitudinem, non considerando rem illam, quæ est terminus talis habitudinis, vt per se amabilem vel honorabilem: nam prior consideratio non pender intrinsecè ex hac posteriori: nam, licet forte virtute, vel quasi in habitu illam supponat, vel includat, non tamen semper requirit illam formalem & expressam considerationem, vt licet homo apprehendat proximum ut amabilem propter Deum, non oportet vt actu & formaliter consideret Deum esse amabilem propter se, aut quantum vel quomodo amandus sit, sed satis est, quod virtute & implice illud includat: ergo & voluntas potest tunc directe in eam rem, quæ propter aliam amabilis, vel honorabilis indicatur, non rendendo directe in alteram, quæ est terminus illius habitudinis, sed tantum oblique vt in rationem tendendi in aliam, vt in exemplo positio de amore potest voluntas ex charitate amare proximum vt quid Dei est, ac propter Deum, non amando tunc directe & formaliter Deum ut obiectum per se & super omnia amarum: sic ergo in actu adorationis, prout à voluntate præficietur, accidere potest, si semel supponamus posse intellectum repræsentare vnam rem & honorabilem propter extrinsecam excellentiam alterius, ad quam dicit habitudinem, siue id possit vere iudicare, siue tantum ex errore vt postea videbimus.

Tandem hoc ipsum declaratur ex illo principio, quod imago propriè adorari potest simul cum exemplari per se primo adorato, nam in illo adorandi modo, necesse est vt intercedat cogitatio de ipso exemplari vt propter se digno veneratione, & simul de imagine vt colenda propter exemplar, ita vt, & illud in ipsa ac per ipsam, & ipsa propter illud,

per modum vnius adoranda apprehendantur: quia, nisi huiusmodi obiecti propositio antecedat, non potest voluntas vere ac proprie tendere in totum illud: sed nihil repugnat, vt intellectus consideratio ne prescindat illud obiectum, vel ex libertate hominis, vel (quod frequentius accidit) ex naturali inaduentientia, seu quia occurrit aliquid excitans ad vnius considerationem & non alterius: simili ergo modo poterit voluntas moueri in obiectum, prout consideratum est. Atque hunc modum apprehensionis vel imaginum, vel aliarum rerum sacram, satis (vt opinor) ipsa experientia ostendit: vna enim imagine, etiam si illam apprehendamus vi rem sacram & reverenter tractabam, non tamen semper statim cogitamus explicite ac formaliter de Christo v.g. in ea repræsentato, ac de excellentia vel diuinitate eius, propter quam summe venerandus est: est ergo ex parte intellectus non solum possibilis, sed etiam facilis ad intelligendum hie modus considerationis: erit ergo etiam ex parte voluntatis possibilis talis adorationis modus: nam supposita obiecti propositio & voluntatis libertate, nulla ratio cogitari potest, propter quam talis actus impossibilis sit.

Supereft, vt alteram partem probemus, scilicet hunc actum esse rectum & honestum: hoc autem probatur primo ex illo eodem principio, scilicet imaginem eum prototypo posse licite adorari proprie & in se nam, quando adoratur, non adorato directe prototypo, nec existimatur digna maiori veneratione, nec re ipsa afficietur maior honor, quia cum adoratur simul cum prototypo, immo quodammodo minus colitur priori modo, quia in re actu adorationis qui exercetur, minus perfectus est: ergo, si adoratio coniuncta (vt si dicam) licita est, etiam altera disiuncta erit licita. Et confirmatur, nam vtraque nütur in excellentia prototypi, proper quem adoratur imago; & hinc habet quod licet sit. Quod vero cum illa coniungatur adoratio directa exemplaris, materiale quid est, & per accidens in ordine ad honestatem adorationis imaginis, si aliqui fieri potest, vt exemplar sit ratio adorandi, etiam si non sit obiectum quod per se primo adoratur, quod fieri posse ostendimus. Secundo argumentum, quia in illo adorandi modo nihil assignari potest, quo talis adoratio illicita sit, aut contra rectam rationem & aliunde, habet ille actus obiectum honestum & ratione consentaneum: ergo erit talis actio honesta & licita. Antecedens declaratur, nam in ea actione duo confidendi possunt, scilicet id quod sit, & id quod omittitur: si enim homo in imaginem propter exemplar, & omittitur directa exemplaris adoratio, vt propri obiecti adorati vt quod: sed illud primum per se loquendo non est malum, sed potius bonum & ratione consentaneum, quia imago vere est honorabilis propter exemplar, vt VII. Synodus sepe docet & supra retulimus; sed per illam actum hoc modo adoratur: neque exhibetur illius maior honor, quam sit ille quo ipsa est digna, neque propter aliam rationem, quam sit illa, quia in talre inveniri potest; neque demum ibi inveniri aliqua superfluitas, aut falsa existimationis significatio: quia per illam adorationis notam non significatur, imagine habere in se excellentiam, ob quam sit digna absolute adoratione, sed solum habere respectum ad excellentiam alterius ratione cuius adorabilis est: ergo nihil possumus fieri per eam actionem, ob quod potius turpis aut irrationabilis existimari.

Deinde, quod in hoc genere adorationis omittitur seu potius non sit, neque in se malum semper est, neque vt circumstantia talis actus: ergo neq; ex hoc capite erit talis adoratio mala. Antecedens quod priorem partem declaratur, quia non semper teneamus exercere actum adorationis Dei aut alium Sancti: nam præceptum adorationis, cum sit affi-

matum,

ginibus, etiam dum in eis non colitur directe exemplar tanquam obiectum quod, etiam probant, sumili modo adorari posse imagines.

Confer-
tum.

Atque hinc infero primo, hunc actum, quo adoratur imago isto modo, distinctum esse ab illo actu quo imago coadatur prototypo, quod per se primo eodem actu adoratur. Probatur faciliter ex differentia obiectorum: nam actus habentes obiecta diversa distinctos esse necesse est: distinguuntur enim ex obiectis: nam, cum ratio talium actuum constat in habitudine ad obiecta, non potest habitudo esse eadem, si obiectum, ad quod terminatur, diversum sit; neque actus potest esse idem, si distinctam habet habitudinem ad distinctum obiectum: sed hactenus habent obiecta diversa; nam unus primario tendit in exemplar ut in obiectum quod, in imaginem vero concomitantem tanquam in partem obiecti, vel aliquid simile: alius vero actus non tendit directe in exemplar tanquam in obiectum quod, sed solum in imaginem, exemplar vero solum oblique attingit ut in obiectum quo: ergo sunt actus distincti inter se: est autem sermo de actibus internis, nam exteriorum actuum constat posse esse unum, qui ex sola diversa intentione potest diversam rationem adoracionis participare. Et confirmatur primo, nam actus adoracionis, qui ita tendit in Christum, verbi gratia, ut nullo modo versetur circa imaginem eius, distinctus est ab eo quo adoratur Christus in sua imagine, & ipsa imago simul coadatur, ut in superioribus dictum est: ergo majori ratione alii actus, de quibus agimus, distincti sunt. Confirmatur secundum, nam illi actus, quo directe a formaliter adoratur Christus in imagine, coadorta in imagine, est vera & perfecta latria; alius vero actus, quo sola imago directe, & ut tota materia adoracionis colitur, Christus vero solum indirekte & ut ratio adorandi non est latria simpliciter loquendo, sed inferior, quædam veneratio, ut ex VII. Synodo ostendamus, & est certissimum, quia perfecta latria non potest communicari creaturæ ut rei per se primò adoratur, ut ex dictis superioribus constat: sunt ergo illi actus distincti.

An vero hactenus sunt species diversi, vel tantum numero, item an dicendi sunt distincti tantum in esse naturæ vel etiam in esse moris, non multum ad præsens institutum referuntur, nam ad explicandum modum huius adoracionis satis nobis est, hos actus esse re ipsa distinctos, & distincto modo respicere ipsum exemplar, siue hic modus sufficiat ad distinctionem specificam, siue non. Quibusdam autem videtur non sufficiere ad specificam diversitatem, quia illa diversitas in obiecto est tantum materialis, nam formalis ratio attingendi in veroque actu est eadem, scilicet dignitas & excellencia exemplaris. sicut etiam actus quo solum exemplar in se colitur absque imagine, & quo colitur in imagine & cum imagine, re ipsa & in individuo distinctus est, non tamen in specie. Alijs autem videatur illa differentia sufficiens ad specificam diversitatem, quia, licet excellenter prototypi, in qua formaliter nascitur virtus, que adoratio, sit eadem, tamen aliter est in persona representata, aliter vero participatur in imagine: in illa enim est vere a formaliter, in hac vero tantum habitudine quadam: unde illam reddit similitudinem excellentem, & dignam perfecta & absoluta adoracione in tali ordine, hanc vero solum secundum quid reddit excellentem, & dignam adoracione respectu: ergo hoc statim est ad specificam actuum diversitatem. Atque hoc etiam confirmatur quod ex VII. Synodo dicebamus, vnam ex his adoracionibus esse perfectam latram; alteram vero minime sed inferiorem. Vnde Damascenus orat, i de Imaginib. adoratio (inquit) sub missione & honoru nota, atque huius duplex estratio; altera enim est, quam Deo, qui natura solus adorandus est, latra que dicitur; altera quam

A propter ipsum Deum exhibemus, vel amicis & seruis eius, vel quibuslibet Dei locis, vel templis eius, vel principibus & Deo consiliis. Quo loco videtur a parte constitutre specificam diversitatem inter adorationem Dei, & rerum factarum, quæ Deo dicata sunt, inter quas, ut diximus, computantur imagines: verba enim illa; atque huius (adorationis scilicet) duplex estratio, specificam rationem indicant: & in alijs etiam exemplis, quæ adhibet, manifesta est specifica diversitas. Atque ex hoc etiam loco Damasceni licet obiectum colligere, hanc adorationem rerum sacrarum ut templi, & calicis, &c. non terminari directe ad Deum ut obiectum per se primo adoratum: alioquin non distingueret illam a propria latria, qua adoratur ipse Deus. Vnde non est eadem ratio de distinctione adoracionis directæ ipsius exemplaris vel solidi, vel cum imagine, quia hæc differentia plane est accidentaria, & in solo materiali obiecto secundariæ: nam primatim idem est, cum eadem excellencia propriæ ac intrinsece: at vero in alijs actibus est differentia in obiecto directo & per se primo adorato, & in modo habendi seu participandi excellentiæ propter quam adoratur, qui modus refunditur in obiectum formale talium actuum. Quapropter probabilissimum est, reperiiri specificam diversitatem inter hos actus.

C Atque hinc etiam constat, hos actus differre in esse naturæ, quia esse specificum est esse naturale talium actuum, id est, quo constituantur in sua physica entitate, & idem esse est quo respiciunt obiecta sua. Quod vero petebatur de distinctione in esse moris, potest esse ambiguum ex vocis significacione, nam per esse moris intelligitur bonitas moralis talium actuum, vnde necesse est ita distinguiri in bonitate intrinseca sicut distinguuntur in suo esse: nam in actibus internis voluntatis ex se & ex obiecto intrinseco bonis, moralis bonis vel nihil aliud est, quam illud esse virtutis, quod talis actus habet a suo obiecto secundum suam propriam speciem, quod etiam est ipsum esse naturale eius, quo in tali specie entis & qualitatis constituitur; vel certe, si bonitas moralis aliquid dicit præter hoc esse, illud est proportionatum ipsi esse & intrinsece consequens illud: & ideo & que erit distinctum, ut verbi gratia, si ponamus, bonitatem addere conformitatem ad rationem, vel ad appetitum rectum, vel ad legem, hæc etiam inveniuntur diversa in illis diversis actibus, nam aliter est debita Deo adoratio, quam imaginis eius. Nihilominus tamen quamus hæc diversitas sit in ipso esse naturali & moralis talium actuum, quodammodo dici possunt habere quandam unitatem moralis, quatenus unus ex aliis consequitur, & per utrumque tenditur ad completam Dei adoracionem tam in se, quam in sua imagine, vel in qualibet alia sacra. Sicut electio pura in re quidem distinctus actus est ab intentione, & distinctus habet bonitatem, imo & distinctum meritum, & nihilominus dici possunt completere moraliter unum actum, quia complent unam tendentiam, & unum perfectum motum in finem. In hoc ergo sensu dici possunt illi actus habere unitatem in esse moris, ita ut illa determinatio, in esse moris, cadat potius in unitatem invenientam inter tales actus, quæ est quasi collectiva vel respectiva, quam in alio esse intrinseco, quod sit idem vel eiusdem rationis in veroque actu.

E Addendum vero ultraeius est, huiusmodi actum adoracionis circa imaginem, ad eundem habentem virtutis pertinet, ad quæ pertinet alter actus, quo adoratur ipsum exemplar in se & propter se: sub qua consideratione dici possunt illi actus habere unitatem quandam in ordine ad habitum. Ratio est, quia ratione veeris illorum actuum fundatur in una & eadem ex inclinata excellentia prototypi; pertinet autem ad eandem virtutem quæ primario inclinat ad honorandam personam

Idem habet

ius ex-

emplis, &

Imagina-

propter i-

psam ado-

ratione

veeris

illorum

actuum

fundatur

in una &

eadem ex

inclinata

excellencia

prototypi;

pertinet

autem ad

eandem vir-

tutem

quæ primario

inclinat

ad honorandam

personam

formam excellentem, consequenter etiam inclinare ad reverenter tractandam imaginem talis personæ; & ideo, licet actus sint diversi, principium tamen & radix virtusque, qualis est habitus, idem est. Sicut supra dicebamus de actu, quo adoratur humanitas Christi præcisè concepta, propter hypotheticam visionem: & idem est de intentione & electione, nam virtus quæ inclinat ad intendendum aliquem finem honestum, inclinat etiam ad eligendi media, quibus est obtinendum. Et eadem ratione, iuxta sententiam grauioribus Theologis probatam, & diuinis literis ac Patribus consentaneam, eadem virtus charitatis, quæ diligit Deum propter se, diligit proximum propter Deum. Ita ergo eadem virtus colit exemplar propter se, & imaginem propter exemplar: nam, ut dixit VIII. Synodus can. 3. Propter honorem, quæ ad principia ipsa refertur, etiam derivatiæ imagines honorantur & adorantur, ut Sandorini Euangeliorum facer liber, atque ipsius pretiose Crucis.

Preponitur
objecito.

D. Thom.

Soluitur
objecito.

Dices. Ergo hæc adoratio, quatenus versatur circa imaginem Dei, erit actus elicitus à propria virtute religionis: erit ergo latræ: nam latræ & religio idem sunt, ut sentit D. Thomas 2. 2. quæst. 84. art. 4. Respondetur, hoc solum posse ad modum loquendi pertinere. Vix enim latræ interdum sumuntur pro habitu religionis, ut apud D. Thomam supra; interdum vero pro actu quadam speciali illius virtutis, continent supramē reverentiam, & recognitio nem supramē excellentiæ absolute & simpliciter, ut constat ex VII. Synodo, vbi sepe appellatur hæc latræ, quæ sit in spiritu & veritate. In hoc ergo posteriore scilicet in, in quo Concilium loquitur, non sequitur, illum actum esse adoracionem latræ, quia idem habitus potest habere actus magis & minus perfectos. Iuxta priorem autem significationem concedi potest, illum actum esse adoracionem latræ, non quod ipsa adoratio sit latræ, sed quod sit à religione seu latræ, id est, elicita seu effecta ab habitu latræ. Et iuxta hunc loquendi modum dicendum est, actus latræ esse varios, & diversarum rationum, & unum esse alio perfectiore: & hoc significarunt doctores, qui hanc adoracionem vocarunt latriam inferiorem seu secundum quid: alii autem vocarunt illum actum, duliam, non ea speciali significatione, qua adoratio Sanctis debita, & fundata in cœrat excellentia, vocatur dulia, sed ea significatione, qua omnis adoratio, quæ non attingit perfectionem supramē & propriæ latræ, dulia solet appellari, ut in superioribus explicimus, tractando de adoracione humanitatis Christi. Et, quoniam VII. Synodus latriam simpliciter nō vocat, nisi supramē illum cultum, qui diuinitati debetur, ideo simpliciter non est à nobis hæc adoratio appellanda latræ, nisi cum explicatione vel limitatione. Et eodem modo philosophandum est, de simili adoracione imaginum Sanctorum in ordine ad virtutem dulia.

Fundamē. Superest respondeamus fundamentis contrariaz. & contra sententia. Ad primum ex locutionibus Concilio-
rie senen- rum desum primum respōdetur, in Concilij has locu-
tio dirum- tiones reperi, imagines honorari, & adorari, pro-
t. E. pter exemplar: adoracionem imaginis referri ad ex-
empla: per imagines, & in imaginibus, adorari ex-
emplaria: adoracionem imaginis esse adoracionem ex-
emplaris: & alias similes, quæ eundem sensum redi-
dunt, & his declaratis, facile intelliguntur. Omnes

Primum ex ergo hæc locutiones, verificari possunt in utroq. mo-
definitione: adorandi imagines in hac & precedente sectione
bus Conci explicati. Et, quoniam de priori modo declarato-
lurum. fact. præced. nunc non est controversia, de hoc po-
steriori manifestū in primis est, in illo adorari ima-
ginem propter exemplar, quia illud propter, in rigore nihil aliud indicat, nisi rationem ob quam imago
adoratur, quam constat esse exemplar, etiam in hoc
modo adorandi, ut satis explicatum est: immo, si mo-
dus loquendi Conciliorum attendatur, illud propter,

A non dicit semper rationem proximam adorandi, sed interdum etiam remotam, non etiam dicunt, Sanctos adorari propter Dèū, ut statim refutemus, cum tamen proximè nō adoremus Sanctos propter Dèū, sed propter iustitiam eorum, ut dixit Adria-
nus Papa in epist. lecta in VII. Synod. act. 2. prope s. p. 24. nemi: quia vero in imaginibus non est intrinseca ex-
cellentia propter quam honorentur, ideo, cum di-
cuntur adorari propter exemplaria, ratio proxima
talis adoracionis significatur. Rursus hinc sit, totam
hanc adoracionē imaginis ad exemplar referri, quia
moralis actus, potissimum refertur ad rationem &
motiuū, in quo proximè fundatur, quæ relatio non
est intelligenda tanquam medij ad finem; sed tan-
quam materiæ ad formam, seu obiecti materialis ad
formale: sicut actus fidei, licet fortale veretur or-
ca veritatem cœratam ut materiam creditam, refe-
ratur ad veritatem cœratam ut rationem credendi;
& amor proximi ex charitate propter Dèū, ad i-
psum Dèū in eodem modo refertur, hoc ergo modo
recte intelliguntur Concilia, cum dicunt adoratio-
nem imaginis referri ad exemplar. Quanquam in-
terdum etiam abstractius loquuntur de quacunque
relations sive formali sive virtuali sive in rationem
proximam, sive in remotam, ut statim refutemus,
& constat ex Damasceno lib. 4. de fide, c. 17. dicente,
Beata Virginis, & aliorum Sanctorum honorem ad
Deum referri, quod etiam affirmat Ambrosius serm. 6.
affers illud Lucæ 10. (v. ipse legit) Qui vos honorat, Lucas 10.
me honorat, & Hieronym. epist. 53. affers illud Matt. Hieronymus.
10. Qui vos recipit, me recipit.

Vnde etiam sit, tertiam propositionem optimè in
hoc adoracionis modo verificari, nimur, dum
adoratorum imago in ea, & per eam adorari exemplar:
non enim necesse est, hoc intelligi de adoracione
(ut ita dicam) formalis, & propriæ obiecti adorari ut
quod, sed de virtuali, & de proximo motiuo ado-
randi, ad quod tota honor transit: sicut qui proximè
amat propter Dèū, dici potest in proximo
amat D. e. i. non solum in proprio motiuo,
sed etiam in fine remoto locum habet hæc locu-
tio: Sic enim dixit Christus, Matt. 25. Quandam fe-
cisti vni ex his fratribus meis minimis, mibi fecisti: & in
actu adoracionis ita etiam loquuntur Sancti citati,
& Basilii orat, in Sanctos quadragesima Martyres:
imo & in VII. Synodo hic modus loquendi sepe-
cipitur, ut ex Leontio in dialogo relatio in act. 4. Qui
martyrem colit, Deum ipsum colit, & simil modo lo-
quitur German. in epist. ad Ioan. ibi recitata. Quæ
locutiones diuerso quidem modo dicuntur de San-
ctis, ac de imaginibus, ut supra dispe. 51. fact. 2. de-
claratum est: afferuntur autem à nobis, ut explice-
mus, ad veritatem illius locutionis non requiri ut
res quæ in alia adorari dicuntur, si formale & pro-
prium obiectum proximè adoratum ut quod, sed
satis esse ut sit proxima & tota ratio adorandi: nam
si sufficit quod sit finis ultimus, aut quod remote
tatum in ipsum honor derivetur, multo magis suffi-
ciet quod sit tota ratio, totumq. adorations funda-
mentum. Vnde VII. Synod. in defin. fid. hæc duo
similiter coniuncti, In agno honor in prototypum regulat;
& qui adoras imaginem, in ea quoque adoras de corpore
argumentum. Nam, si vis illius verbis resultat expen-
datur, non significat propriū & formale obiectum,
in quod proximè tendit adoratio, sed aliquid aliud,
in quod ex proximo obiecto derivatur adoratio. Eo-
dem ergo modo verificari poterunt posteriora ver-
ba, quod in imagine adorari exemplar. At tandem
hinc plane sit, hanc ipsam adoracionem imaginis,
quam in hac sectione declarauimus, possit dici ado-
rationē exemplaris, quia eo modo, quo in ea & per
eam adoratur exemplar in imagine, illa est adoratio
imaginis, non ut obiecti quod, seu materialis, sed ut
obiecti quo seu formalis, & ut rei, in quam transit &
resultat omnis hæc veneratio. Atque ita etiam sit
vix yna

vt vna semper sit imaginis & exemplaris adoratio, A non quod haec adoratio vno tantum modo, vel vno tantum genere actus perficiatur, id enim non est necesse, neq; ex Patribus aut Concilij sumi potest, sed quod, quandocunque adoratur imago, illo eodem actu adoretur aliquo modo exemplar, sive in recto, & vt obiectum quod, sive in obliquo, & vt ratio adorandi; sicut in simili supra dicebamus, tractantes de vniuersitate Christi Dei & hominis adoratione. Et feret in exemplo simili hoc insinuauit D. Thomas 2. 2. qu. 103. artic. 3. ad. 3. vbi agens de adoratione hominis quatenus per naturam est ad imaginem Dei, dicit, quamvis non semper referatur, seu terminetur actu in Deum, semper tamen redundare aliquo modo in illum, atq; ita motum in imaginem semper esse aliquo modo in rem cuius est imago.

Iuxta hanc ergo interpretationem facillimum est omnia verba Conciliorum, quae ibi referuntur, ad hunc modum adorationis in hac sectione declaratum, accommodare.

Dubitatio. Queret tamen aliquis, quis reuera sit sensus Conciliorum, quae nec potest esse multiplex & equiuocus (vt sic dicam) praesertim in definitionibus fidei, neque est verisimile, tantum intendisse hunc posteriorem modum, adorandi imagines docere, tum quia alias alter modus sine fundamento Conciliorum assereretur; tum maxime quia plura testimonia Patrum, quae in VII. Synodo afferuntur, plane declarat priorem modum directe adorandi exemplaria in imaginibus, definitio autem totus Concilij facta est iuxta sensum & traditionem Patrum in eodem adductam: tum deniq; quia verba citata, in omni rigore & proprietate magis indicant superiorum modum adorationis, quam hunc posteriorem. Si autem dicamus, Concilia fuisse locuta de priori adoratione, relinquitur haec nostra sententia non solum absque fundamento, sed etiam virtute reprobata per generales definitiones, vt in illa prima oblatione tacitum est.

Declaratio. Respondeatur, vnum esse quod precipue intendit docere Concilia, nempe imagines esse verē ac proprie honorandas & adorandas ratione exemplarum; hoc enim est, quod primo statuum in definitionibus suis: & in hoc directe damnum Economachorum hæresim. Vnde consequenter ait, i. imaginum adorationem referri ad exemplaria; & haec in illis honorari. Quomodo autem haec adoratio exercetur, & an fiat vno tantum modo vel pluribus, & an exemplar & imago semper directe adorentur & vt obiectum quod, an vero interdum solum se habeant vt obiectum materiale, & formale, de his nihil definitur Concilia, sed Theologorum disputationibus haec relinquunt, quia non pertinent ad dogmata fidei, sed sub opinionem cadunt. Quia verē hie cultus imaginum varijs modis exerceri potest, ideo plura etiam dicuntur de hac adoratione praesertim in VII. Synodo, quae interdum vnum adorationis modum, interdum alium declarant. Atq; ex his fatis declarata videtur doctrina Conciliorum

Vt tamē tota haec materia magis intelligatur, duo aduertenda sunt, quae ad intelligentias etiam nonnullas Patrum sententias deseruent. Primum est, imaginem dupliciter considerari posse; primo, vt imago est in actu exercito (vt Cajetanus loquitur) id est, vt actu exercet munus imaginis, quod est representare prototypon: secundo considerari potest imago, vt res quædam sacra est; ita vt non confidetur imago solum vt talis res naturalis vel artificialis est, lignea, aut aurea, bene vel male depicta aut fabricata: nam haec sola præcisa consideratio nullum adorationis genus fundare potest, neq; sufficit vt res illa sacra censeatur: consideranda est ergo imago vt cultui divino dicata, & in honorem Dei vel sanctorum instituta. Vnde, in hoc secundo modo, etiam consideratur imago vt imago est, non quidem in a-

Er. Suarez. Tom. 1.

etu exercito, id est, quod actu exercet munus representandi intellectui hominis exemplar, sed tantum specificatiū seu relatiū, quia consideratur in mago vt est quædam res habens relationem ad tale exemplar, à quo participat quædam significatio, & quasi consecrationem, sicut per extrinsecam de nominationem.

Secundo animaduertendum est quotiescumque **Secundum**, imago sumitur in actu exercito in ordine ad adorationem, ita constitui vice exemplaris vt actu illud reuocet in memoriam, & proponat vt obiectum principaliter adorandum; & tunc adoratio, quæ exercetur, directe ac principaliter terminatur ad exemplar, ad imaginem vero concomitante, & tanquam ad materiam proximam, in qua exemplar adoratur: & hic modus adorationis exercetur quotiescumque signatur verba quibus adoratio fit, talia sunt, vel tali modo sunt, vt absolutam adorationem continant, & ad rem viuentem, & per se dignam veneratione referri videatur. At vero aliquando imago non ita apprehenditur, vt actu representante exemplar tanquam obiectum per se adoratione dignum, sed vt solum concipiatur tanquam res quædam sacra, & ad vsum religiosum instituta, & ideo reuenter tractanda, sicut hoc fieri per confusam conceptionem rei sacrae & religiosæ fieri apprehenditur calix aut vestis sacra, quæ non semper sub propriis rationibus & muneribus concipiuntur vt reuenter tractari debet, in quo conceptu necesse est, aliquo modo conciperi exemplar, non tamen in recto tanquam obiectum adorandum, sed in obliquo tanquam formam extrinsecam, quasi sanctificantem imaginem, & reddam illam veneratione dignam. Prior ergo modo dici potest imago perfecte exercere munus imaginis: & ideo adoratio, quæ illi muneri seu conceptioni responderet, dici solet propriæ adoratio imaginis vt imago est. Posterior autem modo quamvis etiam reuera imago ipsa concipiatur & adoretur, dicitur tamen adorari vt res sacra est, vel vt distinguitur hic modus adorationis à priori, vel quia ille modus similis seu proportionalis est in quibuslibet rebus sacris.

Doctores igitur, tum sacri, tum etiam scolasticis, tractantes de imaginum adoratione, frequenter loquuntur de imagine vt actu exercet munus imaginis, & consequenter declarant, quomodo circa illam exercetur idem actus adorationis, qui circa personam rationalem exerceri potest & debet. Ideo autem de imagine sub hac consideratione frequenter loquuntur, quia illa est magis propria imaginis vt suum munus exercet: alia enim consideratio communis est omnibus rebus sacris. Item quia in illo atq; potissimum appetit difficultas, quomodo possit circa imaginem inanimata exerceri, cum propriam & absolutam lacrimam vel duliam contineat: ac deniq; quia haec consideratio imaginis alteram non excludit, sed potius illam in se quodammodo complectitur, vt totum continet partem, nam, vt supra dictum est, quando sic adoratur imago vt imago quamvis directe ac primario adoretur prototypon, tamen etiam ipsa imago coadatur, & circa illam versatur non solum externa actio, sed etiam intentio cultus, que vt ad imaginem spectat, inferioris adorationis rationem habet, quam vt fertur ad exemplar: atq; ita in illa adoratione virtute & eminenter continetur illa adoratio, quæ potest imaginis tribui vt talis res sacra est, quod satis insinuarunt Concilia, quando adorationem imaginis, inferiorem vocarunt.

Ex his ergo facillimum erit, testimonia citata & omnia similia verba expendere ac intelligere: nam Concilium Tridentinum primum ac generatim do-

Explicatus
Cœcilij tri-
denitini re-
simonium

cuit, imaginibus debitum honorem ac venerationem esse impertendam; quod verum est, sive imagines, ut imagines, sive ut res sacrae, sumantur. Dein de verò declarat, qualis sit hæc adoratio prout ad imagines spectat; die ès esse respectuam in ordine ad exemplar, & ratione illius, qd etiam est verū, non solū de adoratione, quæ percise tribuitur imaginis ut res sacra est, sed etiā de illa, qua adoratur imago ut actu exercens munus imaginis: nam etiā illa, qua ex parte imaginis attingit, ut ratione exemplaris, & ad illud refertur. Postea vero declarat Concilium, quomodo hæc imaginis adoratio in illa non sit, sed ad exemplar transeat, quod potest quidē verificare de utroq modo adorationis: Concilium autem videtur voluntate declarare in illis ultimis verbis formalissima ac pérfectissimam adorationem imaginis, ut imago est, non quia necesse sit, vt, quotiescumq reuerenter tractatur imago ut res sacra est, circa illam talis modus adorationis exerceatur, sed quia imago, ut imago, capax est huius adorationis, & explicare oportuit, quomodo talis adoratio honestè circa imaginem exerceatur, quia non tantum in ipsam, sed in Christum, aut sanctos directe tendit. Velerum possunt illa verba ad utramq adorationem proportionatè accommodari, nam quando imagines oscularum, vel coram eis caput aperimus, tantum ut res quædam sacra sunt, sicut oscularum librum Euangeliorū, aut vestem sacram, Christum & sanctos veneramur in obliquo, ut sic dicam, seu in virtute, quatenus in eis est tota ratio sic venerandi imagines: quando vero coram imaginibus caput aperimus & procubimus, illo modo & affectu qui oscularum & pérfecta adorationem continet, tunc in eis Christum & sanctos adoramus tanquam primaria obiecta, ad quæ tèdit adoratio, & servitutis affectus.

Tertium in Concilii Nicenii nihil addere oportet, nam eundem habent sensū, ut Concil. Trident. indicavit, & in superiorib. satis declaratum est. Solū est considerandum, cū Concilium ait, imagines Christi & sanctorū dedicandas & habendas esse, quo per eam inspectionē, omnes qui contemplantur, ad prototyporum memoriam & recordationem & desiderium veniant, illi qd salutationem & honorariam adorationem exhibant: nō esse sensum, imagines ita esse propter recordationē prototyporū, ut ipsa tantu prototypa in memoria renovata adorentur, nā particula illi qd, nō refert prototypa, sed imagines, ut patet ex subiunctis verbis, non secundum fidem nostram, veram latram: nam, si sermo esset de prototypo non excludetur latra in imagine Christi, v.g. in sequentibus verbis id magis explicatur, ut per se ipsius satis est. Est ergo sensus, imagines propter hūc finē p̄cipue institutas esse, ut repræsentent & in memoria renovent prototypa; & hoc modo adoratione eorum deseruntur: ex quo factū est, ut ipsa etiam sint dignæ adoratione, quamvis minori & inferiori, sive hæc illis tribuatur simul cum prototypis, sive interdū separatim modo superius explicato. Quocirca, quamvis finis imaginū sit recordatio prototyporum, non tamen necesse est, ut semper & quotiescumq homo illas videt, hunc finem seu actum exequatur: nam, licet ipsa, quantum est ex se, ad hanc recordationem moueant, potest tamen homo non semper, aut non eodem modo talem repræsentationem attendere,

Senonensis & considerare, ut in superioribus declaratum est. *Concilii te-* Atq ex his etiam constat sensus verborum *Con-* *clionis ex* Concilij Senonensis, quæ parum differunt à verbis Concilij Trident. & ita eundem sensum habent. Videtur autem illud Concilium potissimum declarasse adorationē imaginis, ut imago est in actu exercito, propter rationes supra tactas, non tamen excludit adorationem imaginis ut res sacrae, quæ & in altera con-

Elucidatus *locus Con-* tinetur, & ad illam etiam possunt omnia illa verba Concilij applicari cum debita proportione ut dictū sitij Mogā est. Verba autem Concilij Moguntini explicatione

A indigent: nam quatenus in eis dicitur, imagines nō ad id proponi ut adoremus vel colamus eas, videntur contraria verbis definitionis VII. Synodi. Duo- bus ergo modis exponi possunt; primo, de adora- numen, quod in ipsis sit, ut alia Concilia dixerunt; de hac ergo adoratione rectè dicit Concilium non proponi imagines ut sic adoretur; nō tamen voluit excludere adorationem respectuā, quæ necessario concomitatur, hoc ipso qd imagines institutæ sunt, ve per eas prototypa veneremur. Vnde secundū dicit pos- test, si loquamur de proprio fine, propter quem i- magines instituuntur, & proponuntur, per se nō proponi ut ipsæ adorentur, sed ut per illas exemplari recordemur, easq veneremur; & hoc est quod illud Concilium docuit, tamen hinc consequenter factū est, ut ipsæmet imagines sacrae sint & venerabiles, & aliqua adoratione dignæ, quæ interdū potest ipsis exhiberi, etiam si actu non exerceant perfectè illum finem, propter quem sunt institutæ, quod in illo Cō- cilium non negatur, quamvis non declaratur.

Ad secundum fundamentum ex testimonij Pa- trum nihil ferè addere oportet: nam prior locutus est, Quod in imaginibus exemplaria adoramus, non in talibus & coloribus benovem consenserunt; sed eorum gloriam pra- dicantes, quos imagines referunt, verissimam præ- possumus, & locum habet tam in adoratione imaginū ut exerceant nū- nus imaginum, quam ut res sacrae sunt. Accedit in his & similibus verbis solum intendunt Patres, i- maginem non coli propter numen quod in ea sit, sed propter excellentiam exemplaris, quod in omnī adorationis modo verissimum est. Altera etiam locutio, imaginibus per recordationem exemplarium honorem exhibet, id est, honorem imaginis non posse ab honore ex-emplaris secerni, declarata est: simulq est expostum, quo sensu verum habeat, etiam quando imago tantum ut res sacra adoratur. Nam scilicet etiam adoratio in excellentiā prototypi fundatur, ita sit per recordationem eius, vel ut rei directe adorata, vel saltem ut rationis adorandi; & hoc modo in dicto cap. Venerabiles, de consecrat. d. i. imagines venerabiles dicuntur, nō quia Christianæ ut deos adorent, sed quia ad memoriam & recordationem primitiorum veneratur eas, & adorant. Et Photius in eodem loco ibi citato ait in VII. Synodo definita esse, *sacras Sanctorum omnium imagines præ ratione san- citatis & excellentiæ exemplarium colendas, & adorandas esse.* Quocirca, cum in aliis verbis testimonij ibi citatis negatur, imagines esse adorandas, intelligentia est de adoratione latra: seu absoluta & propter se ipsas, seu propter numen & excellitatem quæ in ipsis sit. Intendunt enim Patres, quando ita loquuntur, excludere eorum errorem, qui more Gætilium, imagines ut deos adorant: non enim defuerunt heretici, qui ita senserint, ut ex Damasco constat libr. de heret. in fine eosq Christianatiges vo- cat; contra quos loqui etiam videtur August. lib. 1. Apud de Mor. Eccles. cap. 34. & epist. 11. cap. 11. Vel etiam intendunt, Iconomachis respondere, eorumq im- peritiam arguere, quod fidelibus imponent, quod imagines ut deos adorarent, ut clare & dñe de p̄. illi. synod. clarauit. VII. Synod. præserit act. 6. & Damascenus oratione prima de imaginibus; & Ionas Aurelianus libro primo de imaginibus circa medium.

Ad rationes respondeatur. Circa primam com- munitur distinguui solet duplex tantum considera- tio imaginis, scilicet ut est res quædam, & ut est imago & exercet munus imaginis, & sub priori ratione modo a nullo modo adorari, sub posteriori autem simul aliquo cum prototypo adorari dicitur, seu eadem adoratione, qua prototypon. Ita fere D. Thom. hoc artic. 2. & Albert. Ricard. Capreolus & alij doc. citatis. Caietanus Aduerit tamen Caietanus sub priori membro, quo consideratur imago ut res quædam est, non solum

comprehendi materiam imaginis ut aurum vel lignum, sed etiam formam seu figuram, immo rationem imaginis ad exemplar, sive realis sit, sive rationis: nam secundum haec omnia potest terminare motum distinctum, qui in ipsa maneat & non transeat ad exemplar, tam in consideratione intellectus, quā in motione affectus, nam potest quis complacere in imagine secundum totam rationem formalem eius, non complacendo in exemplari: immo cum amore imaginis potest esse odium, vel displicētia ex exemplari.

Dubia non nulla circa Sed in hac doctrina, quantum ad presentem materiam spectat, plures difficultates occurunt. Prima solucionem est, cur in illa partitione autores omiserint tertiam Primum.

considerationem imaginis, ut res sacra est: sic enim nec consideratur solum ut res est vel pictura, sed B

ut est pictura sanctificata & consecrata. Neiq; etiam Secundum, consideratur ut exercens officium imaginis, id est,

ut ducens in proprium conceptum exemplaris. Secundū est difficultas, quomodo accommodetur ad

hanc materiam principium illud ex Aristotele libr.

de Memor. & reminisc. desumptum; idem est motus in imaginem, & in id eius est imago; nam Aristoteles reuera non loquitur de motu in imaginē,

ut in obiectum, sed de motu mentis per intentionalem

imaginem in obiectum: tractat enim ibi de motu vel actu memorie, quo perphantasma in memoria

conseruatum rei absens & prius cognita recordamur: & declarat, quomodo interdum representatione phantasmatis non causer memoriā, sed sim-

pliēt cognitionem, interdum vero memoriam efficiat: & rationem ait esse, quia sicut animal in ta-

bella depictum dupliciter considerari potest, uno modo absolute, & secundum se, ac si esset animal quoddam: alio modo ut relatum ad id quod repre-

sentat tanquam imago eius: ita phantasmati considerari potest vel ut in se est, quasi quādam pictura (si

ue id fiat per directam, sive per reflexam cognitionem) & ut sicut a causa cognitionem simplicem, vel ut

est imago representans rem prius cognitam, & ut

sicut causa memoriam. Atq; ex hac ultima considera-

tione sumptum videtur illud principium, quod idem est motus in imaginem, & in id cuius est imago,

cum tamen reuera ille motus memoria non sit in ipsum phantasma, ut obiectum, sed potius sit

motus in solam rem per ipsum phantasma, tanquam

per imaginem representatam, quia in illa memoria recordatione, quae perphantasma sit, phantasma

nullo modo concurrit ut obiectum quod, sed ut ratio seu forma, qua tenditur in rem, quae in memoria recordatur, & est totum obiectum illius recordationis: in hoc autem sensu, non applicatur com-

mode illud principium presenti insituto, alioqui inferendum esset, motum adorationis, qui per ima-

ginem transit ad rem imaginatam, ita esse vnum ut

nullo modo feratur in imaginem, ut in obiectum, sed illa solum deseruit, tanquam forma reuocans

in memoriam exemplar, ut in illud solum motus adorationis sit. Hinc tertio difficile etiam est ex-

plicare, quomodo in presenti materia idem motus tendat in imaginem & exemplar tanquam in obie-

ctum: in illa enim materia in qua Aristoteles loquu-

zus est, ideo vna est actio, quae tendit ad phantasma seu imaginem intentionalem, & ad rem repre-

sentatam, quia non tendit in verumque ut in obiectum, sed phantasma ipsum attingit ut actum productum,

quo mediante tenditur in rem representatam ut in obiectum. At vero in presenti necesse est ut ille mo-

tus attingat imaginem & exemplar tanquam obie-

ctum, quod nec de motu cogitationis verum vide-

tur, quia imago & exemplar cogitantur ut res di-

uer se, quibus diuersi conceptus correspondent, nec de affectu adorationis propter eandem causam.

Has difficultates proposui ut ostenderem, pri-

marum illam rationem, si quid difficultatis habet co-

munem vere esse in omnī sententia, & eadem faci-

Fr. Suarez. Tom. I.

A litate explicari, vel applicari principiam illud ad hanc adorationem imaginis pure respectuam, qua Triplex ad alteram adorationem imaginis cum exemplari magnum directe adorato. Primum igitur concedendum est, consideratio

præter considerationem imaginis pure materialē, ut res quædam est sic fabricata, vel depicta talibus

caloribus, figura, &c. & considerationem imaginis ut exercet munus imaginis, id est, ut facit præsentē

personam repræsentatam, & in illam ducit tanquam in obiectum quod, dari considerationem imaginis ut talis res sacra est, quod ex dictis latius probatum

relinquitur, & ex VII. Synodo, qua sapientia imagines

rebus sacris annumerat, & parente veneracionem eis Ecclesiæ v.

attribuit; quam sententiam expedit etiam Diuus *sus cui obd*

Thomas in 2.2. loco supra citato, quamuis hoc loco inveniatur, ut

non tam aperte eam declarauerit. Vnde iuxta Eccle

sius eiusdem personæ priori ratione repræsentandi æquales sint, tamen

quatenus consideratur ut res quædam facta, potius defera-

test vnaiam excedere, si pluribus titulis & modis

sacra consueatur, ut si Deus per illam miracula ope-

retur, aut si peculiariter ritu Ecclesiæ benedicta sit aut

consecrata, aut si non solum ut imago, sed etiam ut

reliquia habeatur, ut est, verbi gratia, imago Beat. *ca depicta*

Virginis à Sancto Luca depicta, aut figura Christi *Chrisi i-*

in sudario, vel linteo, quo faciem tereti, reliqua aut *mago ab i-*

imago, quam ad Abagaram misit. Quod ergo Diuus *ps ad Aba-*

garū Missa

Thom. & doctores in hac materia hanc considera-

tionem non distinxerint, fortasse causa fuit, quæ su-

pra facta est, quia hæc ratio communis est ceteris

requisitacis, & quia explicata propria & difficiliori

adoratione imaginis cum exemplari, alia implicitè

exposita censetur. Vel certè dici potest, sub illo

membro considerationis imaginis ut imago est,

comprehendisse omnem considerationem imagi-

nis, quæ coniuncte cum exemplari consideratur, si

ue exemplar simul concipiatur ut id quod præcipue

adoratur, sive tantum ut ratio adorandi: & hoc fa-

tis significauit Cajetanus dicens, quod imago tunc

terminat motum ut res, quād ratione sui sive ma-

terialiter, sive formaliter terminat: tunc vero exer-

cet actum imaginis, quando ratio eius actus est ex-

emplar, id est, ratio adorandi illam ut statim decla-

rat. Vnde subdit, motum adorationis verè & pro-

prie terminari ad imaginem, quamvis non ratione

sui, sed ratione exemplaris: quare, quod inferius ait,

non exhiberi adorationem imaginis, ne sibi sit con-

trariis, & in apertum errorem labatur, intelligenti-

um est, non exhiberi adoratioinem imaginis ex se,

seu propter se: nam eodem sensu inquit adorari i-

maginem non secundum se, sed secundum aliud in

ipso, quod est ratio adorandi ipsam. Quotiescumque

ergo consideratur imago, ita ut tota ratio adorandi

illam, sit prototypon, formaliter ut imago considera-

tur; immo hoc est quod per se ac formaliter requi-

ritur ad considerationem imaginis ut imago est, &

adorabilis: quod vero vterius cum imagine conci-

pitiatur exemplar ut obiectum quod adoratur, perti-

net ad perfectiorem, magisq; ad completum vsum

seu exercitum imaginis.

Atq; hinc fit, etiam sub hac ratione seu considera-

tionem

in omni a-

adoratione

imaginis i-

dem sit in

ipam, qui

in explay-

motu,

& in exemplar ut quo. Quocirca, quod Caietanus ait, imaginem viris quædam est, includere non tam material & figuram, sed etiam relationem, & hoc modo non esse necessario eundem motum in imaginem, & in rem imaginatam, quamvis de materia imaginis & de figura verum sit, tamen de relatione non ita videtur, saltem quod motum cogitationis, quia non potest concepi imago sub formalis relatione imaginis, quia talis conceptus aliquo modo ad exemplar terminetur: de motu autem affectus distinguere oportet, nam imago sub illo respectu potest placere propter solam pulchritudinem, vel perfectionem artis, quæ in ea relinet, & tunc verum est, talem motum non terminari ad exemplar, neque ad imaginem ut imaginem, sed tunc reuera ratione talis motus non est simpliciter respectiva, cum non accipiat rationem suam a termino seu exemplari. Vnde aliter potest placere ille respectus imaginis propter suum terminum, & tunc est propriè motus in imaginem ut imago est, nec potest talis motus a re imaginata omnino separari, quod in amore est manifestum, nam, si quis amet imaginem solum quia est talis persona, cuius memoriam & affectum nata est excitare, certe ille est virtus amor exemplaris cum in illo fundetur tanquam ratione amandi, nec potest talis affectus cum odio ipsius exemplaris confundere. Idem ergo est de motu adorationis, qui sub simili ratione ad imaginem terminatur.

Ex illo ergo principio attribuio Aristotelii nihil potest contra nostram sententiam colligi, cum satis commode declaretur, etiam in hoc modo adorationis, eundem esse motum in imaginem, & in rem cuius est imago. In omni autem sententia facundat, motum in imaginem & in rem imaginatam non

Qui debet semper eodem modo terminari ad utramque: nam in at intelligi motu memoris, de quo Aristoteles loquitur, motus terminatur ad imaginem tantum ut quo, & ad cum pronuntiatur imaginatam ut quod, in motu vero adoracionis, qui per imaginem rectam tendit in prototypum, non solum prototypum adoratur ut quod, sed etiam imago, alioquin per talem motum non vere adoratur imago, ut supra probatum est, & declaratum, quo modo ille motus sic unus, non tanquam exterior, sed etiam interior, cum in affectu tum etiam cogitatione, in respectu vero adorationis imaginis ut rei sacre idem motus adorationis tendit in imaginem ut quod, & in prototypum ut quo. Igitur principium illud solum est abstracte sumendum, quod motus in imaginem ut sic, est aliquo modo motus in rem imaginatam, modus autem quo attingit utramque non semper est idem, sed iuxta capaciterem materiali declarandum est, & hoc significavit D. Thom. in 2.2. qu. 103. artic. 3. ad. 3. cum dixit, motus in imaginem quodammodo esse etiam motum in rem imaginatam, atque ita satis factum est omnibus difficultatibus propositis.

Secunda rationis rem irrationali non esse adorabilem propter se ipsum. Quo sensu dicunt sapientes Patres, adorationem attribuam rei irrationali non contineri seu claudiri intra ipsum: nihilominus dicendum est, rem irrationali verè esse adorabilem propter aliam intellectualem, ita enim absolute loquuntur Patres VII. Synodi. Vnde, ut talis adoratio rei irrationalis honesta sit & conformis rationi, satis est, quod tota nitatur in excellencia alicuius rei rationalis. Quod vero illa adoratio simul colatur eadem res intellectuallis tanquam obiectum, quod directe adoratur, nulla ratione probatur esse necessarium ad honestatem actionis, quia, quando honor est respectuus, non est necesse ut res illa, quæ est velut materia adoracionis, percipiat honorem sibi exhibatum, sed satis est quod ille, propter quem exhibetur, illum percipere possit: quia honor non ea intentione exhibetur hu-

A iusmodi rebus, ut ipsæ illum percipient, sed solum ut conuenienti & reverenti modo tractentur, iuxta existimationem, quæ de illis haberi debet: atque adeo ut hæc ipsa existimatione ipsissimæ actionibus lignis fit propter imaginem, quæ adoratur, ita neq; fit ad ipsam, id est, ut ipsa percipiat animum & intentionem adorantis, sed hoc modo ordinatur significatio ad eum propter quem fit adoratio, vel certe etiam ad alios, qui adorationem vident.

Ad replicam autem ibi factam contra hanc responsionem aliqui concedunt esse in imaginis aliquam dignitatem: ob quam coli possit & debeat, numerum consecratio aliqua vel dedicatio divino cultu, seu similitudo ad personam sacram, hæc enim in ipsa imagine est, & videtur esse aliquid sacram, quod denominat rem aliquam modo sacram & sanctam, & consequenter adoratione dignam, iuxta illud, Adoratio scabellum pedum eius, quoniam sanctum est. Sed nihil minus dicendum est, quod etiam Concilia significant, in imagine non esse formaliter & intrinsecus excellentiam aliquam propter quam fit adoranda, quia, licet in ea sit figura, vel etiam relatio ad exemplar, tamen hoc totum non constituit illam adoratione dignam, sed solum exemplar, quatenus ut forma extrinsecas, & terminus habitudinis imaginis ad ipsum, illam sanctificat, & venerabilem reddit. Cū autem obicitur, extrinsecam excellentiam non posse efficiere, ut homo rationabiliter seruatur, aut se submittat rei irrationali. Respôdetur, quod si hoc erit quicquam valeret, etiam probaret, imaginem non esse adorandam ex propria & veritate intentione cultus, etiam cum prototypo, quia etiam tunc homo, saltem ex parte, seruixerat creature irrationali propter extrinsecam causam. Vnde si illud efficiunt, sicut debet etiam, illum modum seruitus exhibere imaginis, propter exemplar quamvis præcisæ utriusque & separatim exercetur. Vnde qui hacten virtutem omnem veram imaginis adorationem carent, re intendunt. Dicendum est ergo, nullum esse in ratione conueniens: quod homo aliquo modo se submittat qualiter & rei irrationali, non propter ipsum, sed propter ex- positius subemplar quod repræsentat, quia hoc non est seruare creature propter se ipsum, sed propter Deum, quod rationabiliter est seruire Deo in ipsa. Vnde pertale officium adorationis, homo non ita se submittit in imaginem ut prospicitur, se inferiorem illa, sed solum prospicitur imaginem pertinere, seu esse aliquid eius qui superior & excellentior est: ideoque dignam esse, quia ab homine reverenter tradetur. Ad alteram vero obiectionem iam respondendum est excellentiam prototypi esse proximam rationem adorandi imaginem: inde autem non sit quodiescunque adoratur imago, necessario adorari exemplar ut obicitur quod primario adoratur, nam, ut ostendimus, fieri potest in actu intellectus & voluntatis, ut ratio formalis, in qua fundatur, non attingatur directe & viquod per talem actum, sed tantum oblique & ut quo.

Ad confirmationem secundæ rationis, sallum omnino est, intentionem ritus adoracionis non esse adorare imaginem, sed solum exercere circa illa actio ritus ritua nem, quia adorat prototypum, nam inde heret, immo etiam in imaginem nunquam verè adorari, quod falsissimum est; sic in hanc ritus ritua re etiam imaginem non magis esse adorabilem, quam exteriora sit terra, quæ osculando, potest quis Deum adorare, per illam actionem submissione sui animi ad Deum proposito. Nec defunt moderni Theologi, quin in rigore ita esse faciuntur, solumque in visu aiunt esse nonnullæ differentiam, quia imago est iam dicata ad exercitum circa illam adorationem Dei, terra vero non ita ad hoc munus specialiter deputata, licet ex hominis libertate & peculiari affectu possit ad id munus assumi. Sed reuera consequens illud alienum est a sensu Conciliorum & Sanctorum dicentium, imagines & res alias sacras esse vero honore & veneratione dignas.

dignas, quod de terra dici non potest, quantumvis A de osculatione eius quis utatur ad colendum Deum, neq; illus recte sentiens dicer, per eum actum vere ac proprie adorari terram, cum tamen imago vere ac proprie adoretur vt ostendimus.

Tertia principia rationis solitudo. Ad tertiam rationem concedo, hanc adorationem imaginis Christi esse actum religionis, quia non oportet vt religio omnem suum actum expresse ac formaliter dirigat ad rem intellectualem vt ad obiectum quod, sed factis est, vt ratione illius rem irrationali reuerenter tractet, in quo virtuiter exhibetur rei intellectuali debitus cultus, quamvis in expressa & formalis intentione hoc non habeatur. Atque idem in iustitia reperitur, nam, licet proprium eius munus sit reddere ius suum aliqui personae rationali, tamen non in omni actu suo hoc ita formaliter & expressa intendit, vt respiciat illam personam, tanquam obiectum quod, seu circa quod operatur, sed interdum exercendo actum circa rem irrationali, vel inanimata ratione stipendi vel mercede, virtualiter reddit ius suum domino, & inde manifeste in iniustitia contingit, quod laetando rem inanimata fit contra ius debitum personae rationali, quamvis hoc directe non intendatur.

Quarta ratio in eiusdem assertio. Vnde ad quartam rationem respondetur, potius confirmare nostram sententiam, nam irreuerentia res recte adiudicatur. facta imaginis, quamvis virtute traxit in exemplar, tamen non semper procedit ex formalis ac expressa intentione, quia attingat ipsum exemplar ut obiectum quod intendendo scilicet illi iniuriam & irreuerentiam inferat. Dupliciter ergo potest aliquis irreuerenter tractare imaginem, vel eam sacram, uno modo eo conceptus ipsiusmiser personae representatione, directe intendendo illius iniuriam, & qualis vice illius illam circa imaginem exercendo, quomodo aliquando iudicii verberibus afficerunt, ac lancea percusserunt imaginem Christi crucifixi, de quo extat historia apud Athanasium & VII. Synodo; & hæc irreuerentia opponitur priori adorationi imaginis ut imago est explicata seet, præced. Alio modo potest irreuerenter tractari imago solum ex iniuria, vel irreuerentia circa res sacras, vel certe ex errore, si quis existimet, imaginem non esse honorandam, etiam si exemplar adoretur, & hoc sacrilegium refutetur. Sei. opponitur adorationi respectu, quia ipsi imaginibus debetur. Vnde, sicut hæc adoratio inferior est illa, ita hoc sacrilegium tanto inferior est illo quanto intentio virualis minor est, quam formalis & indirecta, quam directa; vel quanto sacrilegium contra personas sacras maius est, quam contra imagines vel res sacras, vt docuit D. Tho. 22. qu. 99. artic. 3.

S E C T I O . VI.

Vtrum hæc adoratio imaginum etiam in imaginibus Dei, & aliis sacris signis locum habeat.

Ratio dubitandi est potest, quia imago Dei, vt Deus est, seu Trinitatis (de huiusmodi enim imagine loquimus) solum metaphorice representant, & ideo minus apta esse videatur, vt in ea adoretur prototypum propria adoratione sibi debita, quam propria imago, que per formalem similitudinem representat. Et confirmatur primo, quia alias hominum prout est ad imaginem Dei adorari possit latrare, immo & quilibet creatura prout est vestigium Dei. Et confirmatur secundo, quia alias etiam nomina sacra Dei, aut Christi, possunt similiter adorari, quia non minus representant, aut in memoria reuocant personas, quas significant, quam huiusmodi imagines metaphoricas sua exemplaria.

Respondeatur, in primis certum esse, has imagines postquam ad representandum institutæ sunt, sacras esse, atque adeo in veneratione habendas, quod pla-

Fr. Suarez, Tom. I.

ne colligitur ex VII. Synodo, quæ eodem modo lo- VII. Synod. quitur de imaginibus Angelorum, & aliorum San-
ctorum, cum tamen illæ etiam per metaphoram repre-
sentantur. Et idem confirmat VI. Synod. & usus Ecclesiæ, quæ imaginem Christi sub specie agni in

veneratione habet, quidquid Sylvestris dicat verbo,

Imago. Et ratio est, quia etiam istæ imagines habitu-

Imagines

recolatur,

et religiose instituuntur: vnde carum veneratione ad honorem prototyporum pertinet. Observare autem oportet, quia

quomo^{do}

hæc imagines non representant naturaliter, ideo in

publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-

toritas in iuris

ant. tamen, quæ huiusmodi imagines ad ta-

lem usum imponantur. Quod fortasse indicare voluit Caiet.

Caiet. hoc loco, cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica au-

toritas moraliter loquendo oportere, vt publica au-